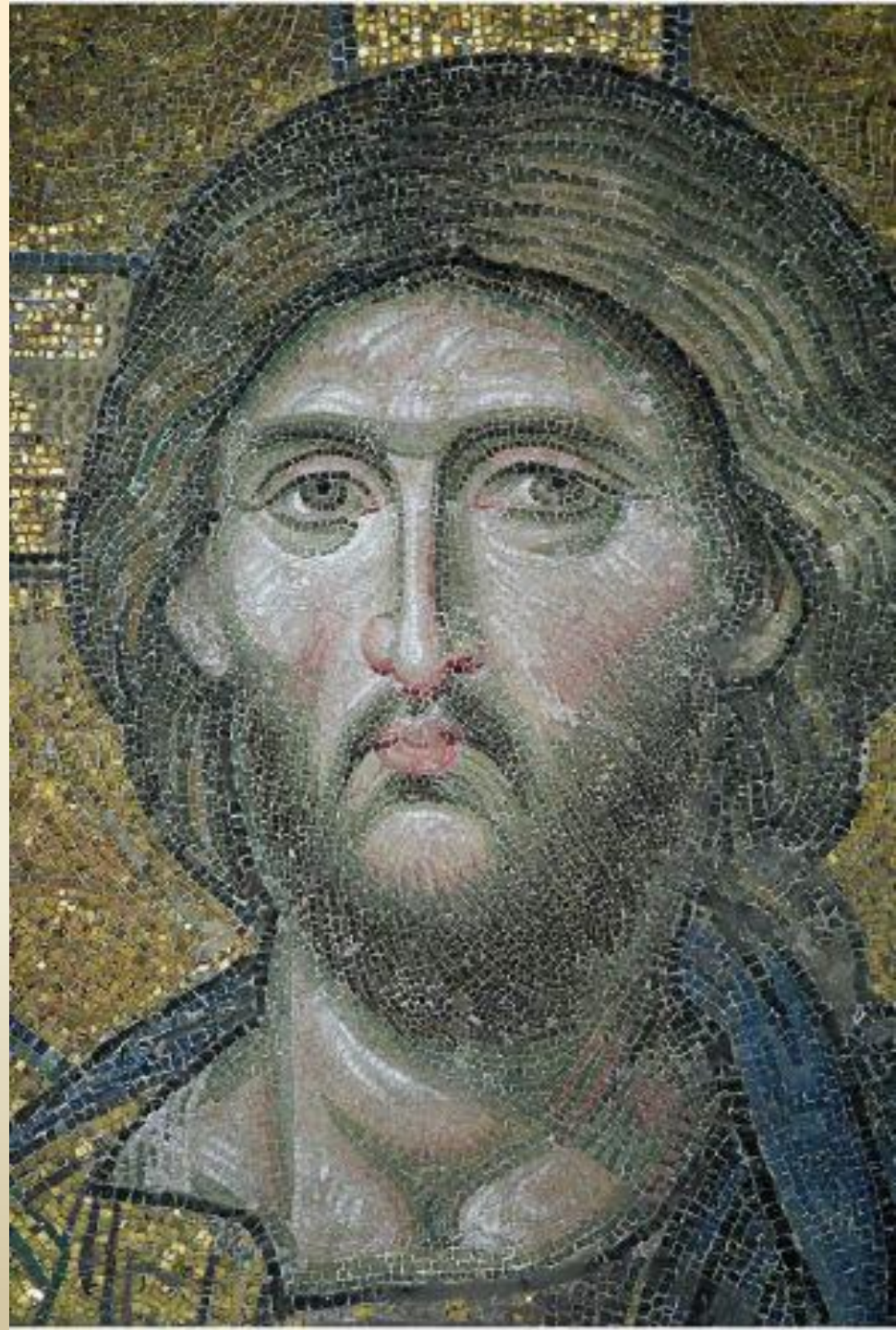

*Η Βυζαντινή
εικόνα*

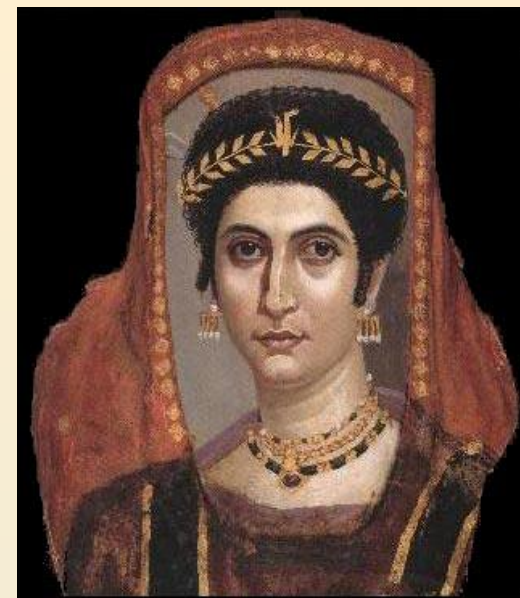
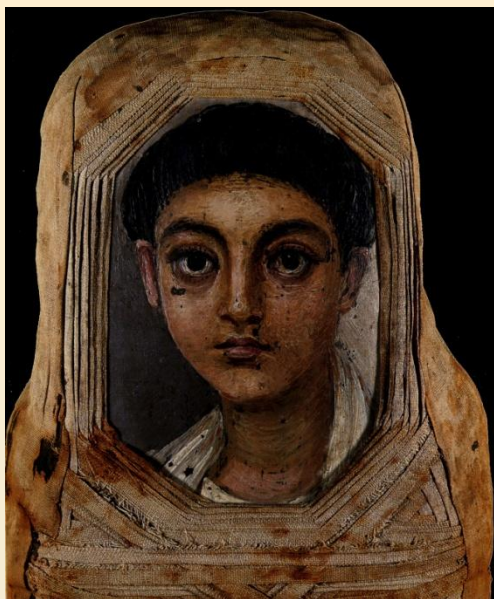

*Η βυζαντινή τέχνη είναι η τέχνη των
Ελλήνων στη χριστιανική της έκφραση,
όπως εκδηλώθηκε κατά τη μακρά ιστορία
του βυζαντινού κράτους από το 324 ως το 1453.*

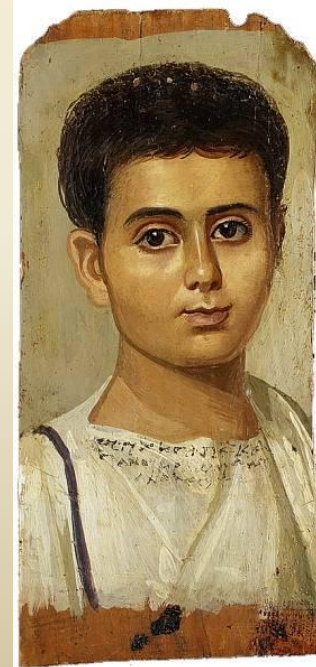
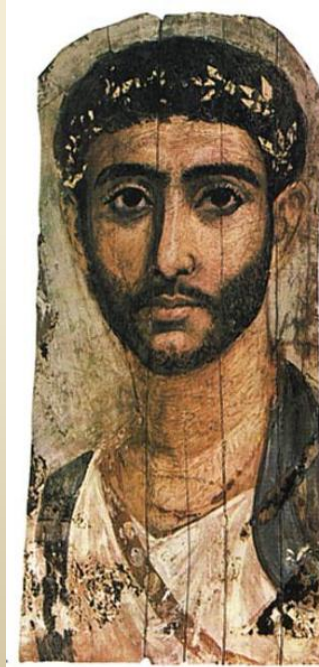
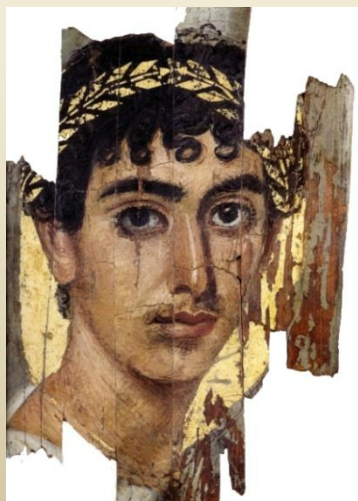
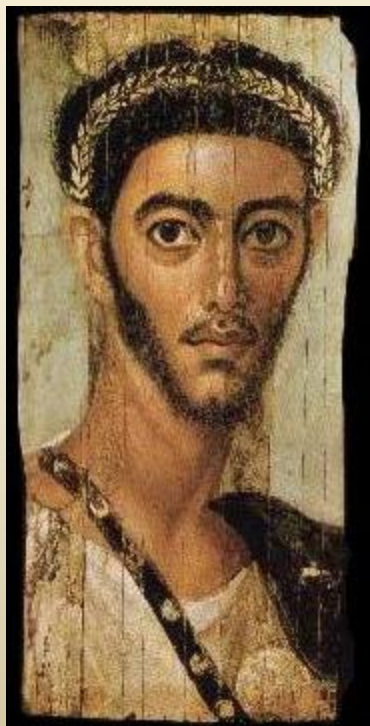
*Από τα πορτραίτα του Φαγιούμ
στις αρχές της τέχνης
των βυζαντινών εικόνων*

Τα πορτραίτα του Φαγιούμ

Είναι προσωπογραφίες που φιλοτεχνήθηκαν τον 1^ο έως τον 3^ο μ.Χ. αιώνα και αποτελούν μάλιστα την **αρχαιότερη μορφή προσωπογραφίας**. Το όνομα Φαγιούμ προέρχεται από την περιοχή που βρέθηκαν, νότια από το Κάιρο, στην Αίγυπτο.

Ήταν ζωγραφισμένα πάνω σε ξύλο ή σε πανί.

Πορτρέτα για ταφική χρήση

Τα Φαγιούμ είναι **προσωπογραφίες** που κατασκευάστηκαν για να συνοδεύσουν τον νεκρό στον άλλο κόσμο.

Τα ταριχευμένα σώματα είχαν ενσωματωμένα στο ύψος του προσώπου, **πορτρέτα** ζωγραφισμένα σε ξύλο ή σε λινό σάβανο.

Πολλά από αυτά φιλοτεχνούνταν όσο ο άνθρωπος ήταν εν ζωή και είχαν διακοσμητική χρήση στις κατοικίες.

Τα **πορτρέτα** αυτά είναι **απόγονοι** της **ελληνιστικής ζωγραφικής**, της **αλεξανδρινής σχολής** που δημιουργήθηκε στην **Αίγυπτο** τον 4^ο πχ αιώνα. Πολλά από αυτά φιλοτεχνήθηκαν από **Έλληνες** καλλιτέχνες, όταν μέρος του ελληνικού πληθυσμού εγκαταστάθηκε σε πόλεις όπως την Αλεξάνδρεια και την Αίγυπτο όταν αυτές διοικούνταν από Έλληνες βασιλείς μετά τις κατακτήσεις του **Μεγάλου Αλεξάνδρου**.

Τα πορτραίτα του Φαγιούμ είναι πρόδρομος των εικόνων

Οι προσωπογραφίες Φαγιούμ έδωσαν πολλά στη βυζαντινή ζωγραφική και αποτελούν το συνδετικό κρίκο μεταξύ της αρχαίας ελληνικής τέχνης και της βυζαντινής. Τα πορτρέτα Φαγιούμ δεν αναπαράγουν πραγματικά χαρακτηριστικά αλλά παρουσιάζουν μια υπερβολή σ' αυτά, όπως μεγάλα εκφραστικά μάτια με τα έντονα περιγράμματα, επιμήκη μύτη, μικρό στόμα και τα σφιχτά σφραγισμένα χείλη (όπως και στις βυζαντινές εικόνες). Επίσης η μετωπικότητα των μορφών και η στάση των τριών τετάρτων είναι χαρακτηριστικό στη βυζαντινή τέχνη. Κοινά σημεία υπάρχουν και στην τεχνική, στις μεθόδους εργασίας και τα υλικά κατασκευής. Για παράδειγμα το ξύλινο υπόστρωμα, η προετοιμασία του ξύλου, οι σκούροι προπλασμοί πάνω στους οποίους ο ζωγράφος κτίζει τους φωτεινούς τόνους. Επίσης ίδια τεχνική συναντάμε και στο πλάσιμο των ενδυμάτων, τα ψιμύθια, καθώς και τους γλυκασμούς. Κοινά γνωρίσματα είναι η τεχνική της εγκαυστικής και της τέμπερας και η παρουσία επιχρυσώσεων αφού σε πολλές περιπτώσεις χρησιμοποιούνταν φύλλα χρυσού, με τα οποία αποδίδονταν διακοσμητικά στεφάνια και κοσμήματα..

Μετατροπή των πορτρέτων Φαγιούμ σε βυζαντινές εικόνες

Προσωπογραφία νέας από το Φαγιούμ με τη **χαρακτηριστική στάση** που θα διατηρήσουν οι **γυναικείες μορφές** στη βυζαντινή τέχνη.

Η χαρακτηριστική κίνηση σε πολλά Φαγιούμ με το **χέρι να κρατά ένα άνγκ** (=αρχαίος ιερογλυφικός χαρακτήρας, σύμβολο της ζωής, του σύμπαντος, της αθανασίας) και το **άλλο χέρι σηκωμένο να αποτρέπει το κακό** μετατράπηκε και αντί για άνγκ κρατά τον σταυρό και αντί για αποτροπή ο άγιος ευλογεί.

Πορτραίτα Φαγιούμ και εγκαυστική τέχνη

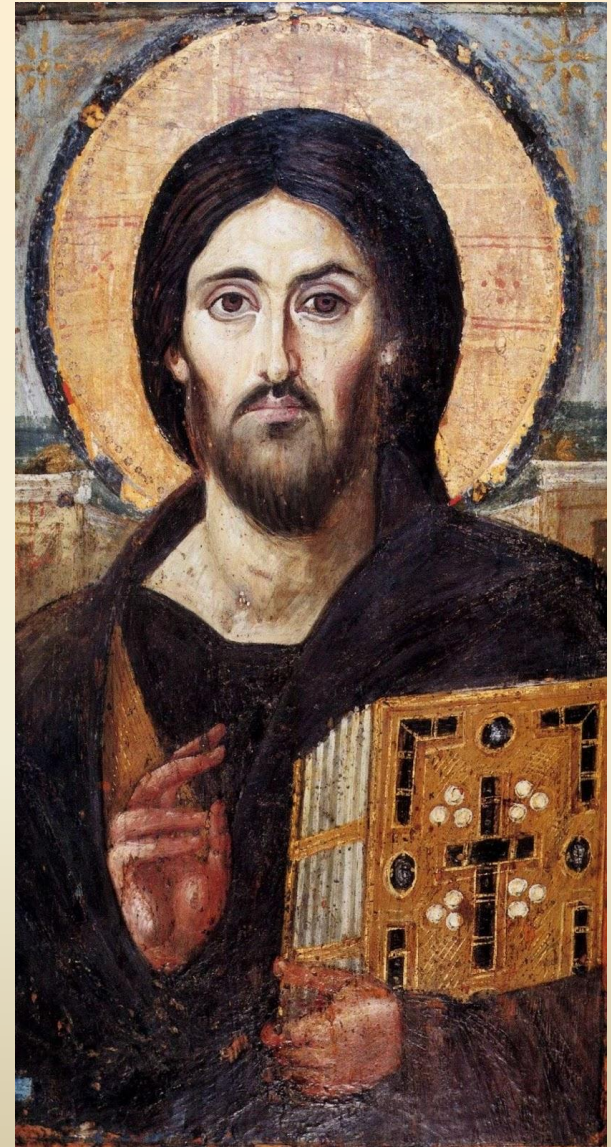
- Οι προσωπογραφίες Φαγιούμ είναι ζωγραφισμένες με την τεχνική της εγκαυστικής κυρίως ή της τέμπερας. Οι τεχνικές αυτές προέρχονται από την αρχαιοελληνική ζωγραφική που συνεχίστηκε στις πρωτοχριστιανικές εγκαυστικές εικόνες της μονής Αγίας Αικατερίνης στο Σινά.
- είχαν ως **συνδετικό υλικό** το **κερί** της μέλισσας το οποίο ανακάτευαν με **χρώματα** σε μορφή σκόνης.
- Ονομάζεται **εγκαυστική**, διότι έλιωναν τα χρώματα στη φωτιά και τα σιδέρωναν από πάνω με ένα μικρό πυρωμένο μυστράκι, το κέστρο. Πρόκειται για μια ζωγραφική που πλάθεται σαν ένα αβαθές ανάγλυφο. Το χρώμα ανακατεύεται με ζεστό λιωμένο κερί ή σε κάποιες περιπτώσεις με κερί και ρητίνη, μαστίχα ή δάμπαρη (ρετσίνι δέντρων) συνήθως, ή ανθρακική αμμωνία και ζωγραφίζεται κατευθείαν στο ξύλο ή πάνω σε στρώμα γύψου με τη χρήση των πυρωμένων κέστρων ή πινέλων. Το **κέστρο** είναι είδος μεταλλικής σπάτουλας που καταλήγει σε αιχμή με τριγωνικό σχήμα. Η μύτη χρησίμευε για να χαράζονται τα περιγράμματα και το τριγωνικό σχήμα για να απλώνεται το ζεστό χρώμα. Μια άλλη μορφή κέστρου, είχε στη μια άκρη ένα μυτερό ρηχό κουτάλι και απ' την άλλη μια πολύ μικρή σπάτουλα. Με το κουτάλι, πιθανότατα ο ζωγράφος έπαιρνε το χρώμα σε υγρή κατάσταση, δηλαδή θερμασμένο και με την ανάποδη μεριά του κουταλιού, δηλαδή τη σπάτουλα, άπλωνε τη χρωστική κηλίδα και της έδινε σχήμα. Το στρώμα της ζωγραφικής είναι αρκετά παχύ. Κατά το τελείωμα γινόταν η διαδικασία της «έγκαυσης» δηλαδή το πύρωμα, το λιώσιμο του κεριού που αποτελεί και το ξεχωριστό χαρακτηριστικό της τεχνικής αυτής. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιούταν το **καυτήριο** που ήταν μια μεταλλική ράβδος, την οποία θερμαινόμενη, την περνούσαν πάνω από την επιφάνεια του τελειωμένου έργου σε μια σταθερή απόσταση, ώστε με την εκπεμπόμενη θερμότητα να λιώνουν ελαφρώς τα χρώματα, να γλυκαίνουν οι αρμογές και όλη η ζωγραφιά να δένει και να γίνεται μια στέρεη, ομοιογενής επιφάνεια.
- Έτσι οι **προσωπογραφίες Φαγιούμ** που έγιναν μ' αυτήν την τεχνική διατηρούνται σε πολύ καλή κατάσταση στο πέρασμα των χρόνων και τα χρώματά τους παραμένουν λαμπερά και ανεξίτηλα.

Οι εγκαυστικές εικόνες της μονής Σινά

Τα αρχαιότερα δείγματα εγκαυστικής τέχνης φυλάσσονται σήμερα στην **Ιερά Μονή Αγίας Αικατερίνης Θεοβαδίστου Όρους Σινά**, που διαθέτει την πληρέστερη παγκοσμίως συλλογή χριστιανικής τέχνης. Πρόκειται για φορητές εικόνες κατασκευασμένες πριν την περίοδο της εικονομαχίας, δηλαδή από τις αρχές του 6ου ως και τον 9ο αιώνα.

Ο Χριστός Παντοκράτωρ (α' μισό 6ου αιώνα)

Ζωγραφισμένη με την εγκαυστική μέθοδο. Η **μορφή** είναι **μετωπική**, με **ασύμμετρα χαρακτηριστικά**. Πίσω του βρίσκεται ένα οικοδόμημα σε γαλάζιο. Πολύ μετά θα χρησιμοποιηθεί το χρυσό για βάθος. Το πρόσωπο, ζωγραφισμένο με ανοικτά χρώματα. Τα **μεγάλα μάτια** θυμίζουν τα πορτραίτα Φαγιούμ και η **έλλειψη του βάθους** θέλει να δείξει μια υπερβατικότητα στην Χριστιανική τέχνη.

Κι άλλες πρωτοχριστιανικές εγκαυστικές εικόνες της Μονής της Αγίας Αικατερίνης στο Σινά

Η Βυζαντινή αγιογραφία

Η ιστορία της βυζαντινής εικονογραφίας

- ✓ Η τέχνη που καλύπτει τα πρώτα χριστιανικά χρόνια, από τη θεμελίωση της αυτοκρατορίας και μέχρι την κατάληψη των ανατολικών επαρχιών του κράτους από τους Άραβες, τα χρόνια δηλαδή από το 324 έως το 641, ονομάζεται **Πρωτοχριστιανική**.
- ✓ Η τέχνη που καλύπτει τα χρόνια της εικονομαχίας, από το 641 έως το 843, ονομάζεται **Πρωτοβυζαντινή**.
- ✓ Η τέχνη που καλύπτει τα χρόνια από το 843 έως το 1204, όταν η Κωνσταντινούπολη καταλήφθηκε από τους Σταυροφόρους, ονομάζεται **Μεσοβυζαντινή**.
- ✓ Η τέχνη που καλύπτει τα χρόνια της συρρίκνωσης της αυτοκρατορίας, από το 1204 μέχρι και την κατάληψή της από τους Τούρκους το 1453, ονομάζεται **Υστεροβυζαντινή**.
- ✓ Μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης η βυζαντινή τέχνη δεν έσβησε. Επηρεάστηκε από άλλα καλλιτεχνικά ρεύματα και διαφοροποιήθηκε. Η τέχνη από το 1453 και έπειτα ονομάζεται **Μεταβυζαντινή**.

Ιδιότητες της Βυζαντινής Αγιογραφίας

Η Βυζαντινή αγιογραφία:

- 1. Καταργεί το κοσμικό φως.** Σε καμιά Ορθόδοξη εικόνα δεν αποδίδεται σκιά. Όλα είναι φωτεινά και ευδιάκριτα, επειδή φωτίζονται από τον Ατέσπερο Ήλιο της Δικαιοσύνης, τον Χριστό.
- 2. Καταργεί τον κοσμικό χώρο και χρόνο.** Η εικόνα διατηρεί τα ιστορικά στοιχεία και πλαίσια αυτού που απεικονίζει, αλλά δε δεσμεύεται από αυτό. Ο Τριαδικός Θεός είναι άχρονος και αχώρητος. Ο χώρος και ο χρόνος είναι ανθρώπινα μεγέθη. Έτσι, η ορθόδοξη αγιογραφία δε διστάζει να αποδεσμευτεί από τη φυσιοκρατική αντίληψη της κοσμικής τέχνης.
- 3. Καταργεί την προοπτική.** Δεν τηρείται η φυσική τάξη των πραγμάτων. Αυτή η αντίστροφη προοπτική, δηλώνει το μυστικό βάθος της εικόνας, που είναι το σωτηριώδες έργο του Κυρίου Ημών Ιησού Χριστού.

Η Βυζαντινή Αγιογραφία είναι αφαιρετική τέχνη

- **Δεν είναι δηλαδή νατουραλισμός.**
- **απεικονίζει δηλαδή τα σώματα και τα πράγματα, όχι στις γήινες καταστάσεις τους, αλλά στη μεταμορφωμένη τους κατάσταση, όπως θα είναι στην αιωνιότητα της Βασιλείας του Θεού.**

Διαφορά μεταξύ ανατολικής αγιογραφίας και δυτικής χριστιανικής ζωγραφικής

Η Δυτική θρησκευτική ζωγραφική είναι καθαρά ανθρωποκεντρική και νατουραλιστική. Κυριαρχείται από την φυσικότητα και τον ρεαλισμό, από τον παρόντα κόσμο και από τον νυν αιώνα. Επηρεάζεται από τις αρχές της Αναγεννήσεως παρά από την θεολογία των πατέρων της Εκκλησίας. Παρουσιάζει τις φυσιογνωμίες στην πραγματική- φυσική τους διάσταση όπως και το περιβάλλον. Επιζητεί την αισθητική εγκόσμια συγκίνηση και όχι την κατάνυξη και την μεταρσίωση του ανθρώπου. Υπάρχει πλήρες διαζύγιο της ζωγραφικής με το δόγμα και δεν υπάρχει καμμία επιστάσια της θρησκευτικής αρχής. Η σύνοδος της Φρανκφούρτης (794), η οποία καταδίκασε τις αποφάσεις της Ζ΄ Οικουμενικής Συνόδου, θεωρεί τη ζωγραφική ως απλό στοιχείο διακοσμήσεως των ναών και εποπτικής διδασκαλίας των πιστών. Δεν αποδίδει δογματική, θεολογική και λειτουργική σημασία στην τέχνη. Γι' αυτό οι ζωγράφοι της αφέθηκαν εντελώς ελεύθεροι και ασύδοτοι να κάνουν ό,τι θέλουν. Φθάσανε στο κατάντημα να ζωγραφίζουν τους αγγέλους, το Χριστό, την Παναγία και τους αγίους έχοντας ως πρότυπα φυσικά μοντέλα ή και τις ερωμένες τους (Filippo Lippi (1406-1469), ο Ραφαήλ (1483-1520), ο Rubens (1577-1640)).

Παναγία και Βρέφος

Ο Ραφαήλ ζωγράφησε για Παναγία τη φιλενάδα του και διάσημη ανθοπώλη της Φλωρεντίας *Floraia* – « κόρη του κηπουρού».

"MADONNA WITH CHRIST AND ANGEL",
FILIPPO LIPPI, 1450.

Peter Paul Rubens.
Madonna and Child.
c.1624-1625. Oil on
canvas.

Leonardo da Vinci "Madonna Litta"

Ἡ ἐλπίς τῶν ἀπελπισμένων

Μεταβυζαντινὴ τέχνη

Ι.Μ. Μυρτιάς

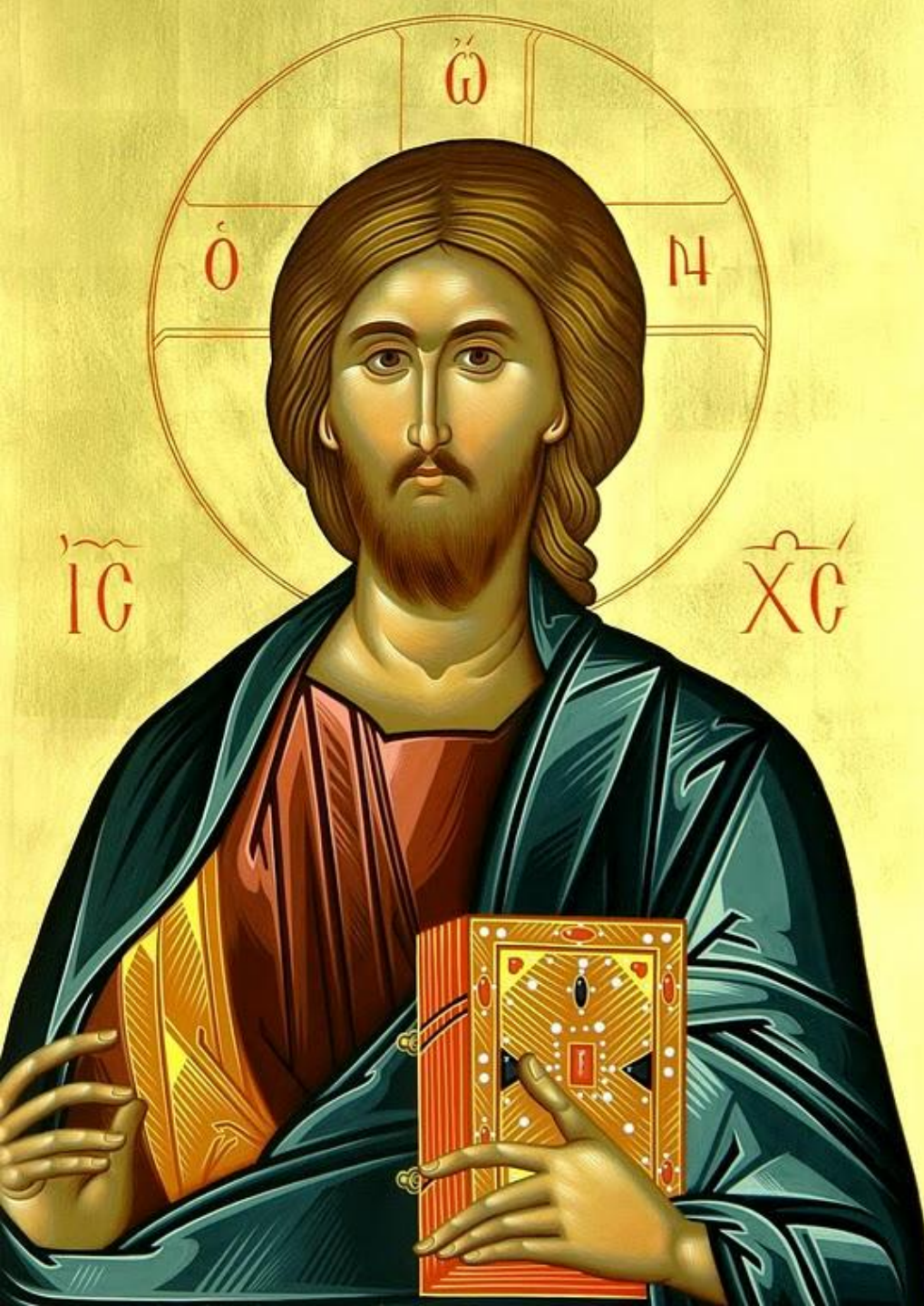
Χαρακτηριστικά της εικόνας εἶναι
τα μεγάλα αμυγδαλωτά μάτια καὶ
ἡ χαρμολύπη τοῦ προσώπου της.

Η Ανατολική είναι λατρευτική τέχνη

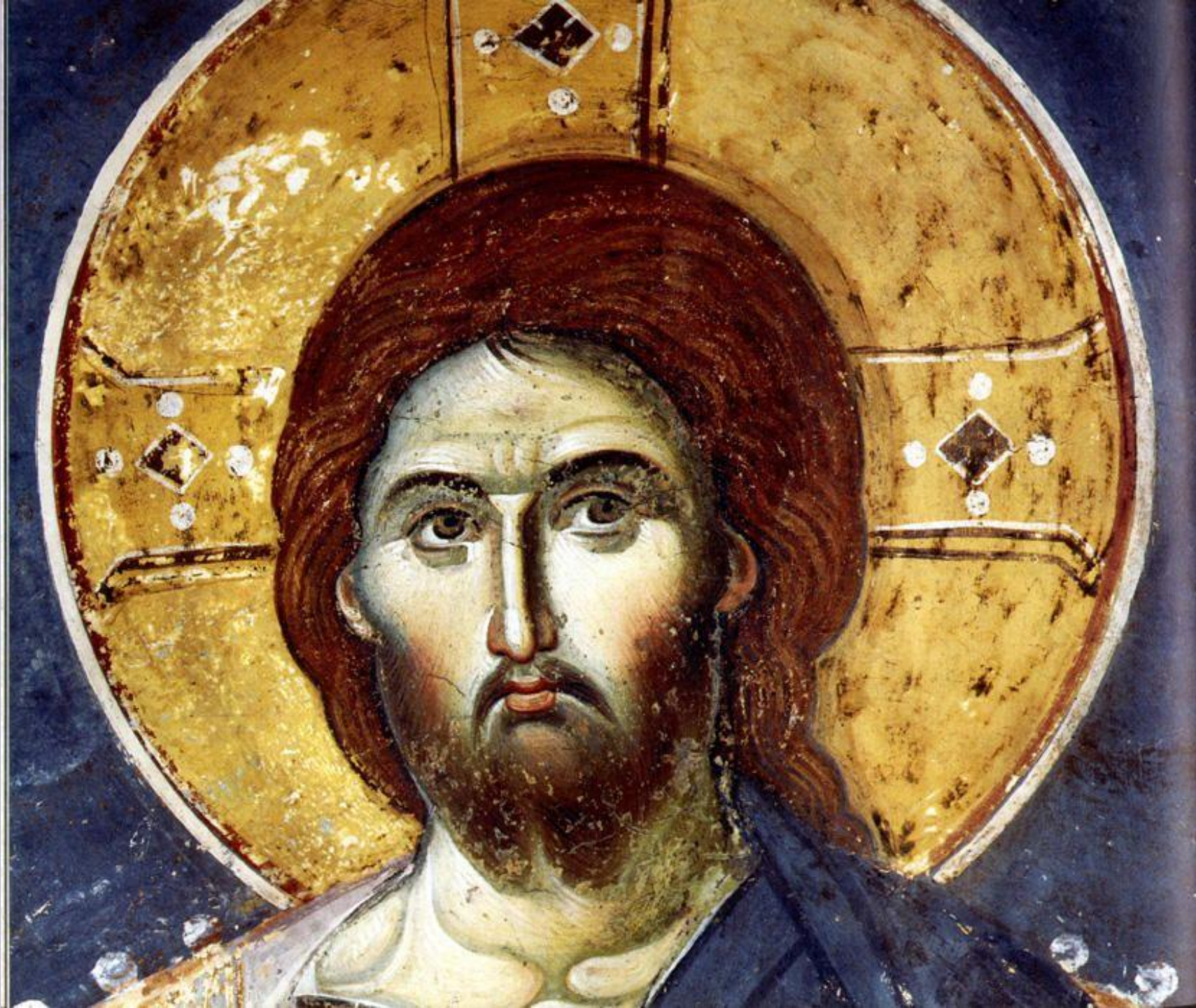
Η Δυτική είναι θρησκευτική ζωγραφική

Συχνά ο "κάμπος" (φόντο) της εικόνας καλύπτεται με λεπτά φύλλα χρυσού, που συμβολίζει το φως της αποκάλυψης και αποδίδει το άπειρο. Οι μορφές μοιάζουν να αιωρούνται μέσα σ' αυτό το φως, του οποίου η λαμπρότητα συμβολίζει τη γέφυρα ανάμεσα στο γήινο και στον ουράνιο κόσμο.

Θεολογική Ζωγραφική

- Η βυζαντινή ορθόδοξη αγιογραφία δεν είναι απλά μια "τέχνη", είναι ιερή τέχνη.
- Δεν είναι "ζωγραφική", είναι θεολογία.
- Δεν είναι "καλλιτεχνική έκφραση", είναι προσδοκία σωτηρίας.
- Δεν είναι "στολίδι", είναι συνάντηση με το θείο.
- Δεν είναι "φωτογραφία", είναι "εις Χριστόν παιδαγωγία".
- Δεν είναι "αντικείμενο", είναι ιερό σκεύος.
- Δεν είναι "υλική αξία", είναι υπέρβαση.
- Δεν είναι "συλλεκτικό είδος", είναι παρηγοριά, παραμυθία και ανάπαυση των Ορθοδόξων Χριστιανών κοντά στον Τριαδικό Θεό.

Ο αγιογράφος
δίνει ιδιαίτερο
βάρος στο
φωτισμό και
την έκφραση
των ματιών.

Με τα μάτια
εισχωρεί ο έξω
κόσμος μέσα
μας.

Εικονογραφικοί κύκλοι

Οι βυζαντινοί ναοί είναι καταστόλιστοι από πλήθος εικονογραφικών παραστάσεων, τις οποίες οι ειδικοί αναλογα με τη σημασία, το θέμα και τη θέση τους στο ναό, τις έχουν κατατάξει σε ομάδες, τις οποίες ονομάζουμε εικονογραφικούς κύκλους.

- **Δογματικός κύκλος**
- **Λειτουργικός κύκλος**
- **Ιστορικός κύκλος**

Α΄ ΔΟΓΜΑΤΙΚΟΣ ΚΥΚΛΟΣ

Συγκεντρώνεται σε τρία σημεία των βυζαντινών ναών:

- στην είσοδο
- στον τρούλο και
- στην κόγχη του Ιερού Βήματος

Στην είσοδο του κυρίως ναού (τη θύρα δια της οποίας εισερχόμαστε από το νάρθηκα στο ναό), στη «βασίλειο Πύλη» υποδέχεται τους πιστούς **ο Ιησούς «ή Θύρα»**, εικόνα του Κυρίου ως Διδασκάλου, στην οποία παριστάνεται [κατ' ένώπιον, στηθαῖος, εύλογῶν δια τῆς δεξιᾶς, δια δὲ τῆς ἀριστερᾶς κρατῶν ἀνοικτὸν τὸ Εὐαγγέλιον, ἐφ' οὗ ἡ ἐπιγραφὴ] «ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα...», ἢ «ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου», «ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή»,

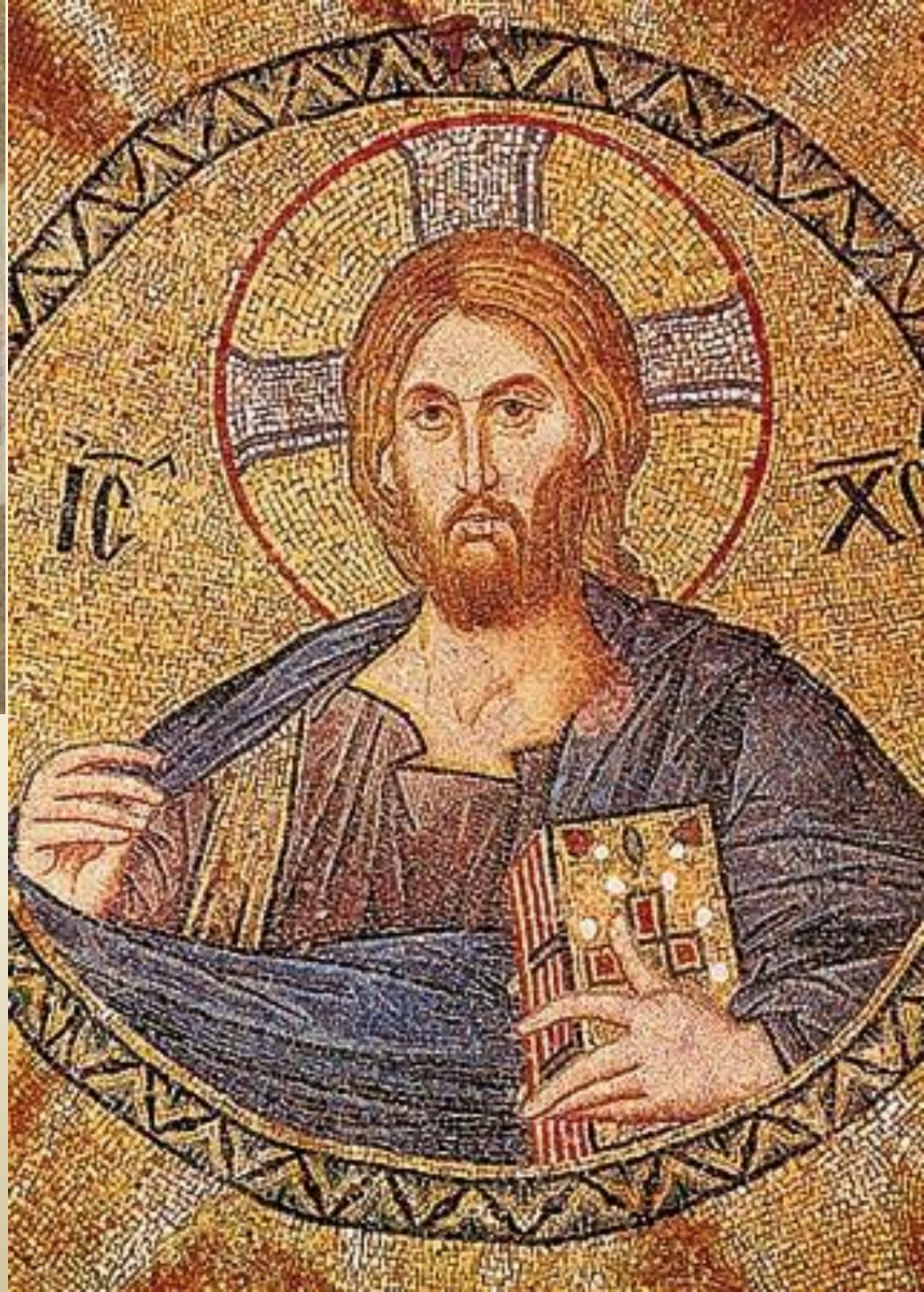
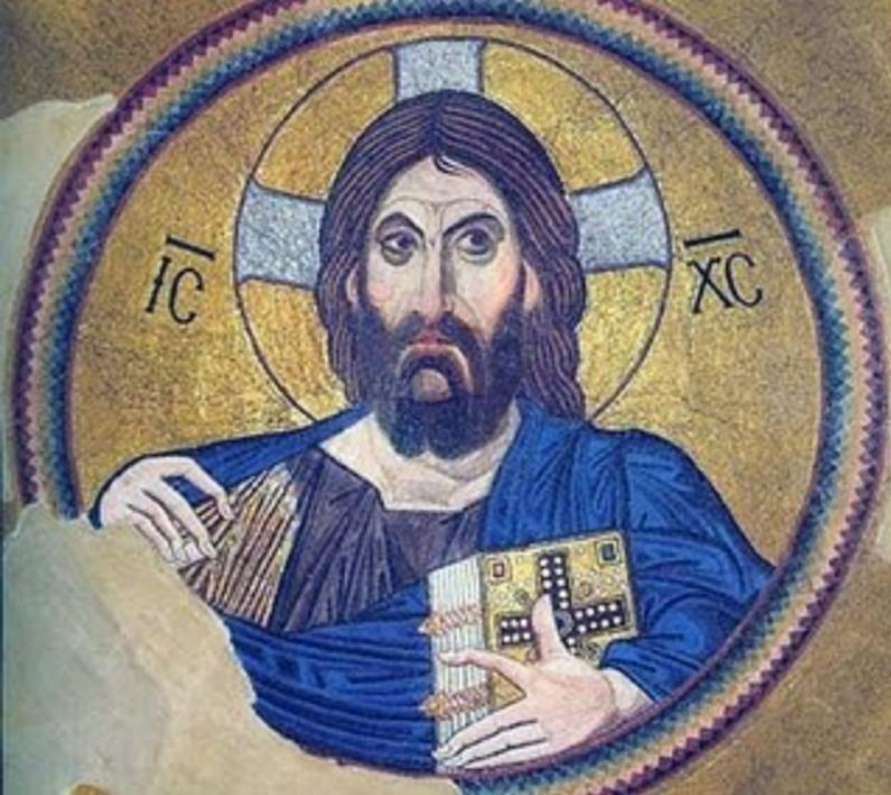

Ψηφιδωτή παράσταση (9ος^{ου} ή 10ος αι.) στο τύμπανο του τόξου της Κεντρικής (Βασιλικής) Πύλης του εσωνάρθηκα της Αγίας Σοφίας. Σε κυκλική κόγχη **ο ένθρονος Χριστός** ευλογεί με το δεξί χέρι και κρατά ανοιχτό το Ευαγγέλιο στο αριστερό χέρι. Στα πόδια του, στα αριστερά, ένας αυτοκράτορας (Λέων ο ΣΤ΄ ο Σοφός ή ο Θεόφιλος) βρίσκεται σε στάση προσκύνησης στο έδαφος. Μέσα σε μετάλλια, αριστερά και δεξιά από το Χριστό παριστάνονται στηθαίοι η Παναγία γυρισμένη σε δέηση και μετωπικά ένας αρχάγγελος (Γαβριήλ).

Στον τρούλο κυριαρχεί η θριαμβευτική μορφή του **Παντοκράτορα**, «ὁ νικητὴς τοῦ θανάτου Ἄπειρος Κύριος, ὁ ἐν οὐρανῷ ἐνοικῶν καὶ τὰ ἐπὶ γῆς ἐφορῶν». Ο Κύριος, συνήθως στηθαίος και μεγάλων διαστάσεων, κατέχει το κέντρο του τρούλου, προσβλέποντας ἐπὶ τὴν γῆν δια τῶν μεγάλων και εκφραστικῶν οφθαλμῶν του. Δια τῆς αριστεράς κρατεῖ το εὐαγγέλιο ενώ δια τῆς δεξιᾶς ευλογεῖ.

Ὁ Παντοκράτωρ σὶν τρούλλο τοῦ ναοῦ.

Ο Παντοκράτορας του τρούλου έχει την έννοια του **Δημιουργού**, του **Σωτήρα**, αλλά και του αδέκαστου **Κριτή**.

Επάνω **ο αυστηρός** αλλά εξαίρετος τύπος του Δαφνίου (14^ο αι.) και δεξιά **ο γλυκύτερος** (αριστοκρατικός) τύπος της Μονής Παμμακαρίστου (Φετιχιέ τζαμί) 14^ο αι.

Παντοκράτορας,
Ιερά Μονή Αγίου
Στεφάνου,
Μετέωρα

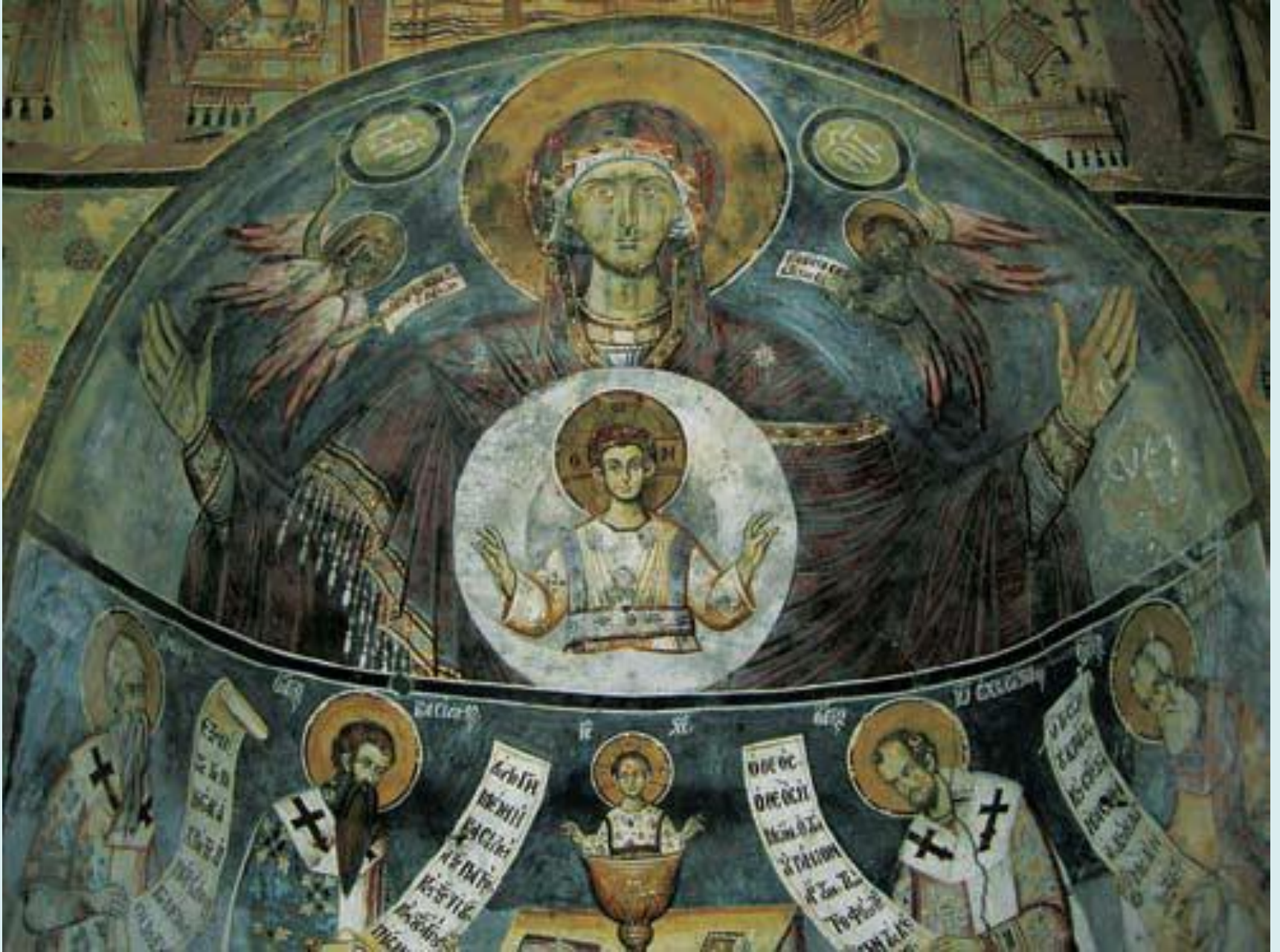
Τον Παντοκράτορα περιβάλλουν **Προφήτες** και **Άγγελοι** ή η Θεοτόκος και ο Ιωάννης ο Πρόδρομος. Στα τέσσερα σφαιρικά τρίγωνα εικονίζονται οι **τέσσερις ευαγγελιστές** (με ή χωρίς τα σύμβολά τους), οι στηρίζαντες δια του κηρύγματός τους τη διδασκαλία του Σωτήρα.

Στο τεταρτοσφαίριο της **κόγχης** του Ιερού Βήματος ιστορείται η **Θεοτόκος**, άλλοτε ως δεομένη (υπέ της Εκκλησίας) και άλλοτε ένθρονος, βρεφοκρατούσα, προς έκφραση του δόγματος της σαρκώσεως. Παριστάνεται η Θεομήτωρ μεταξύ ουρανού (τρούλου) και γης (δάπεδο του ναού), ως «ή μεσιτεύσασα τήν σωτηρίαν τοῦ γένους ἡμῶν», ως «ή κλῖμαξ ή έπουράνιος δι' ἧς κατέβη ο Θεός», ως «ή άνω τοῖς κάτω συνάψασα (διὰ τοῦ έν άγκάλαις αὐτῆς Θείου Τέκνου)».

Ἡ Πλατυτέρα στήν άψίδα τοῦ Ιεροῦ Βήματος.

Ι. Μ. Σταυρονικήτα

Το βλέμμα του εισερχομένου στο ναό, διαγράφοντας τη γωνία, πύλης εισόδου (Χριστός η «θύρα»), τρούλου (Παντοκράτορας), κόγχης Ιερού Βήματος, πέφτει στην **Πλατυτέρα**.

Στη μετόπη του
θριαμβευτικού τόξου του
Ι. Βήματος εικονίζεται η
φιλοξενία του Αβραάμ,
η οποία συμβολίζει την
αγία Τριάδα.

Η αποκαλυπτική σκηνή της **Ετοιμασίας του Θρόνου**, κατά την οποία επί ευτρεπισμένου θρόνου έχουν αποτεθεί το Ιερό Ευαγγέλιο και τα σύμβολα του Πάθους, ενώ άνωθεν ίππатаι περιστέρα. Συμβολίζει τη Δευτέρα Παρουσία του Κυρίου.

Λεπτομέρεια τοιχογραφίας της Λίας Παπαγιωργοπούλου
στον Ι.Ν.Αγίων Αγγέλων Εκάλης

Η παράσταση του
«**Άναπесόντος**»,
συνήθως εσωτερικώς
και άνωθεν της πύλης
εισόδου στον κυρίως
ναό, σημαίνει τη
σάρκωση του Λόγου
και την υποστατική
ένωση της θείας
φύσεως.

Ο «**Άναπесών**»,

Μανουήλ Πανσέληνου, 14ος αι.

Ο **Χριστός** εικονίζεται ως **βρέφος εξαπλωμένο** και στηρίζον την κεφαλή δια της δεξιάς παλάμης. **Κοιμάται**, αλλά ζωγραφίζεται **με τους οφθαλμούς ανοικτούς**, όπως και ο λέων ο προτυπών αυτόν (Γέν. μθ' 9).

Β΄ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΣ ΚΥΚΛΟΣ

Αναπτύσσεται στο Ιερό Βήμα των βυζαντινών ναών.

Κοινωνία των Αποστόλων, η Μετάδοση. Μονή Μεταμορφώσεως
Α. Tourta, Οι Ναοί του Αγίου Νικολάου sti Vitsa και του Αγίου Μίνα sto Monodendri, Athina 1991

Μετάληψη των αποστόλων. Μονή Μεταμορφώσεως

A. Tourta, Oi Naoi tou Agiou Nikolaou sti Vitsa kai tou Agiou Mina sto Monodendri, Athina 1991

*Τμήμα τῆς θείας Λειτουργίας
(κάτω καὶ γύρω ἀπὸ τὸν Παντοκράτορα τοῦ τρούλλου).*

*Τμήμα τῆς θείας Λειτουργίας
(κάτω καὶ γύρω ἀπὸ τὸν Παντοκράτορα τοῦ τρούλλου).*

Ο Μέγας Βασίλειος και ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος συλλειτουργούντες. Τοιχογραφία από το καθολικό της Σερβικής Ιεράς Μονής Κοιμήσεως της Θεοτόκου Γκρατσάνιτσα – Κόσοβο, 1320.

Άγγελοι-διάκονοι μπροστά στην Αγία Τράπεζα με τον ευχαριστιακό Χριστό. Τοιχογραφία από το καθολικό της Σερβικής Ιεράς Μονής Κοιμήσεως της Θεοτόκου Γκρατσάνιτσα – Κόσοβο, 1320.

Μετά των Ιεραρχών εικονίζονται και **διάκονοι**, ως ο Στέφανος, ο Ρωμανός, ο Εύπλος.

Κοιμητηριακός ναός Παναγίας Παπαδάτου Ξηρομέρου
Στη κόγχη της Πρόθεσης παριστάνεται ο Ιησούς Χριστός στην **'Ακρα Ταπείνωση**, δίπλα στο μέτωπο της κόγχης ο διάκονος **Στέφανος** και στη κόγχη του διακονικού ο **Μελχισεδέκ**.

Στο χώρο του Διακονικού εικονίζονται
Άγγελοι, Προφήτες, ο αρχιερεύς Μελχισεδέκ κ.α.

Στον Άγιο Μάρκο Τρύφου ανάμεσα στην Παναγία και την παράσταση των Ιεραρχών σχεδιάζονται οκτώ στηθάρια με κληματίδες, όπου τοποθετούνται ισάριθμοι προφήτες σε διάφορες στάσεις με ειλητάρια στα χέρια τους. Από βόρεια προς τα νότια παριστάνονται : Αβακούμ, Ησαίας, Μωυσής, Δαβίδ, Σολομών, Ααρών, Δανιήλ και Ιερεμίας.

Στην Πρόθεση ιστορείται η
«Άκρα Ταπείνωσις».

Ο Χριστός προβάλλει από
σαρκοφάγο με τα χέρια
δεμένα και έχοντας
εκατέρωθεν τα σύμβολα του
Πάθους.

Χριστός ο πάσχων

(με τα σύμβολα του πάθους)

του Εμμανουήλ Τζάνε, 17^{ος} αι. Μουσείο
Μονής Αγίου Στεφάνου, Μετέωρα

Η θυσία του Αβραάμ,
σύμβολο της
ευχαριστιακής θυσίας,
καθώς και η θυσία του
του Άβελ, του
Μελχισεδέκ και του
Ααρών, είναι άλλα
θέματα του κύκλου
τούτου,
εικονιζόμενα εντός του
Ι. Βήματος.

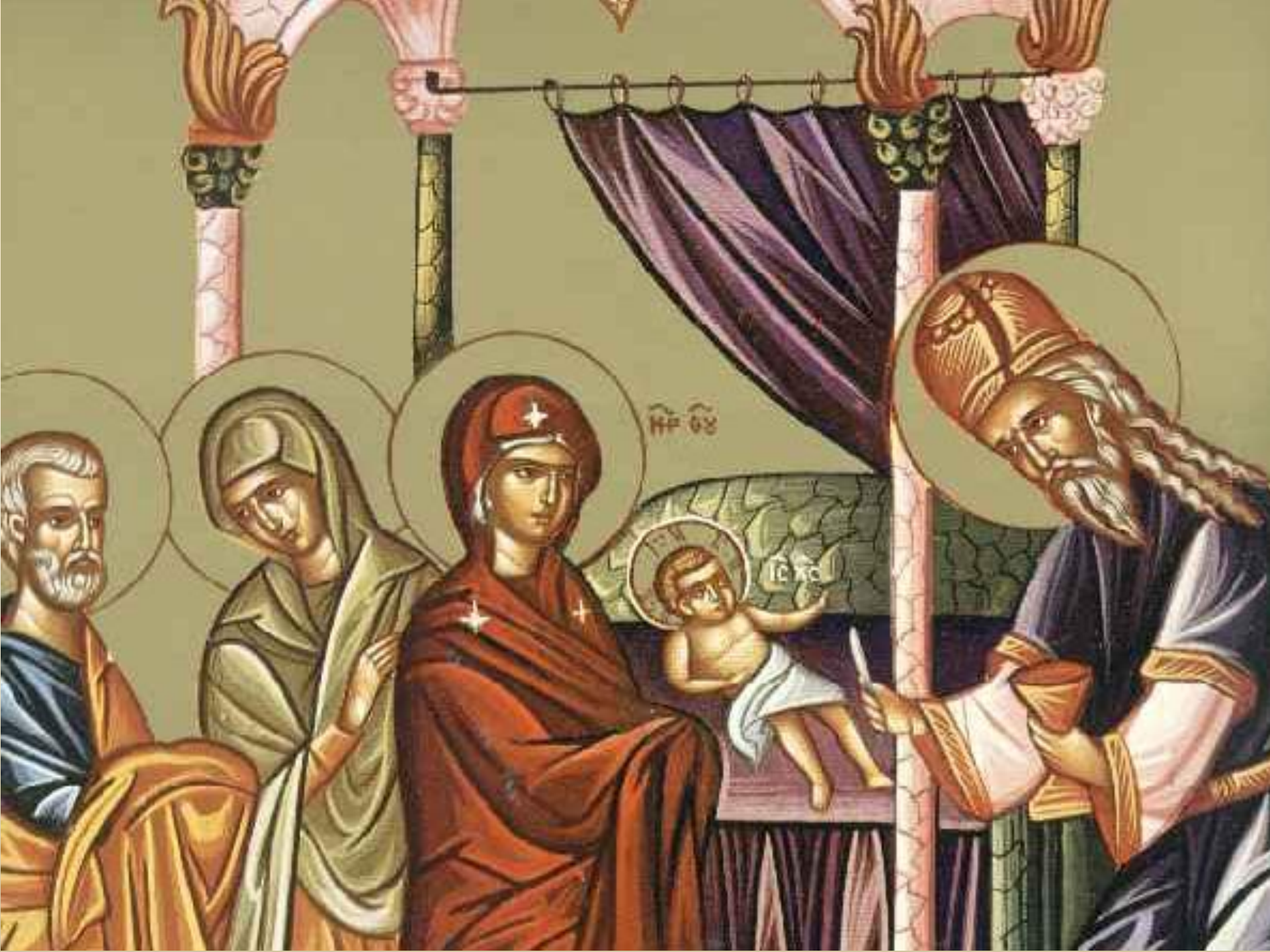

Η θυσία του Αβραάμ
(Διακονικό) Ι.Μ. Μονής Σταυρονικήτα

Γ΄ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ Ή ΕΟΡΤΑΣΤΙΚΟΣ ΚΥΚΛΟΣ

- Οι εικόνες που βρίσκονται στα υπόλοιπα μέρη του ναού (στις τέσσερις καμάρες του σταυροειδούς βυζαντινού ναού, στους πλάγιους τοίχους, στο νάρθηκα) και
- οι εικόνες του τέμπλου.

- ✓ Σκηνές από τη ζωή του Χριστού, (Γέννηση, Βάπτισμα, Σταύρωση, Ανάσταση, Ανάληψη)
- ✓ Σκηνές θαυμάτων
- ✓ Παραστάσεις από την ιστορία της Εκκλησίας.

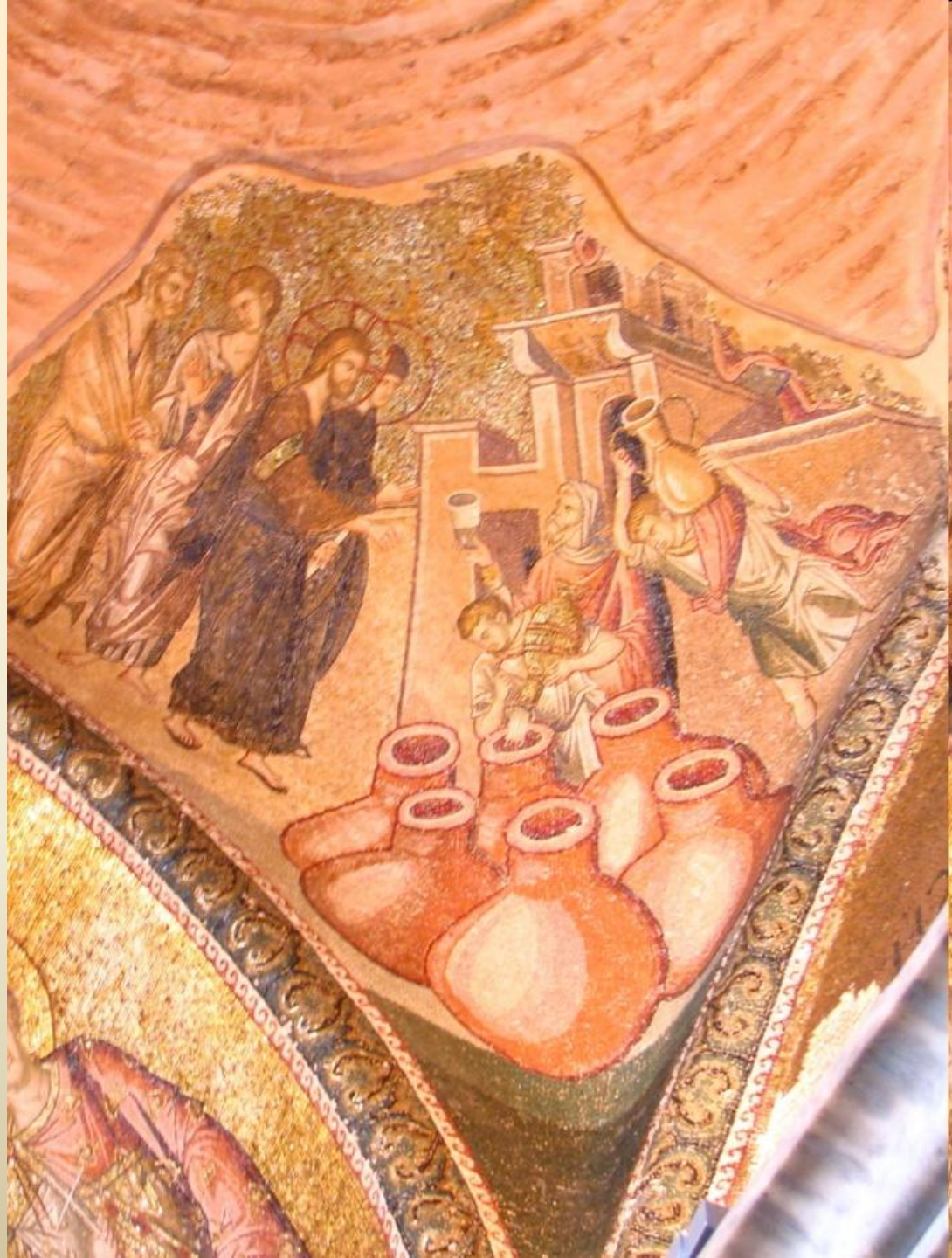

Η
Προσκύνηση
των Μάγων.
Μονή Δαφνίου

Το θαύμα στον Γάμο της Κανά.

Ψηφιδωτό της εποχής των
Παλαιολόγων (14ος αιώνας) στην
Μονή της Χώρας στην
Κωνσταντινούπολη.

ХС НСЫЦЕЛН
ТАСЛАБЕ НАГО

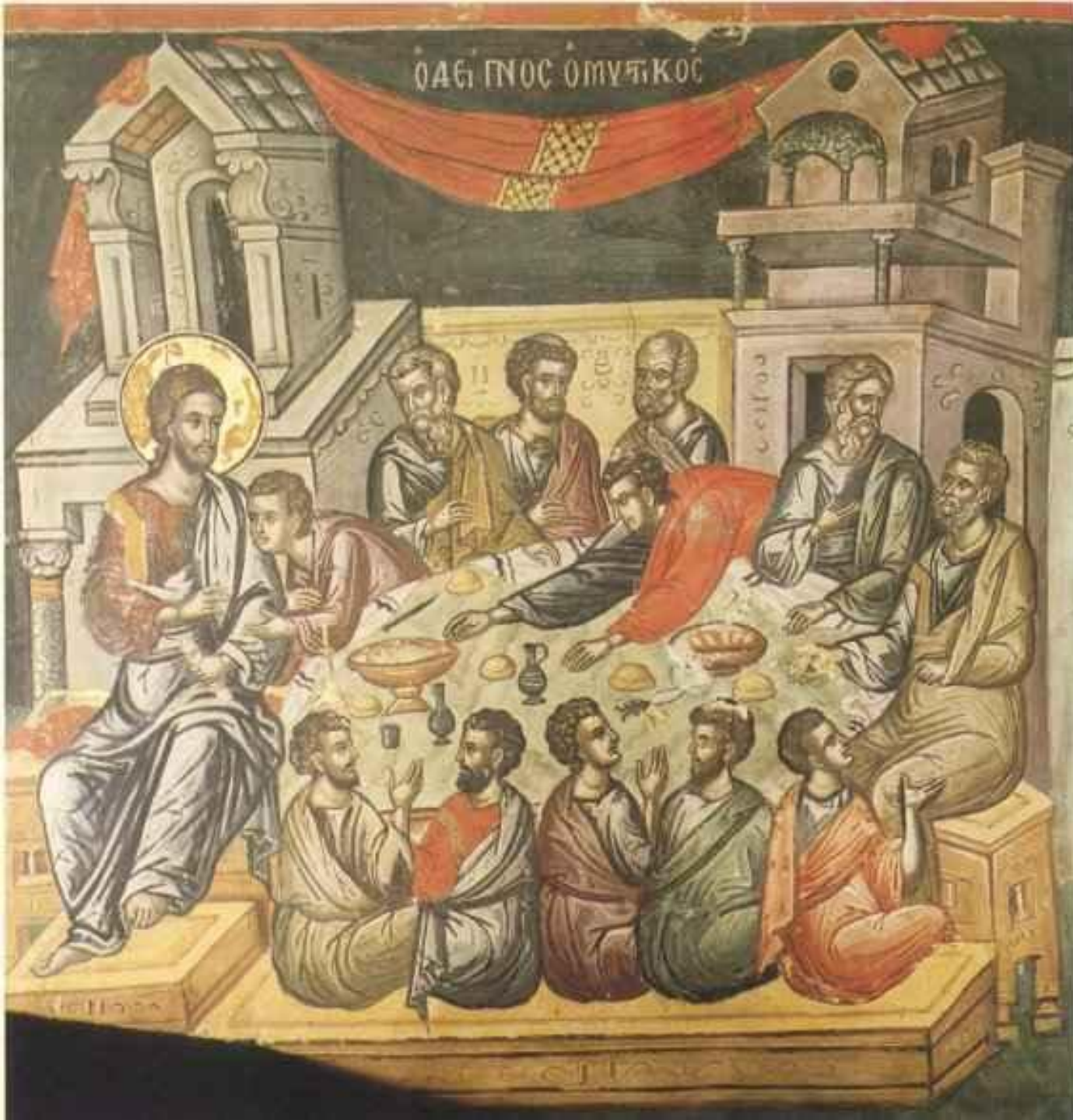

**ΤΑ
ΠΑΘΗ
ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ**

**Ο Νιπτήρ,
δια χειρός Θεοφάνη**

Ο Μυστικός Δείπνος
Θεοφάνης ο Κρης
Ι.Μ. Σταυρονικήτα

Στον κήπο της Γεθσημανή
Θεοφάνης ο Κρης
Ιερά Μονή Σταυρονικήτα

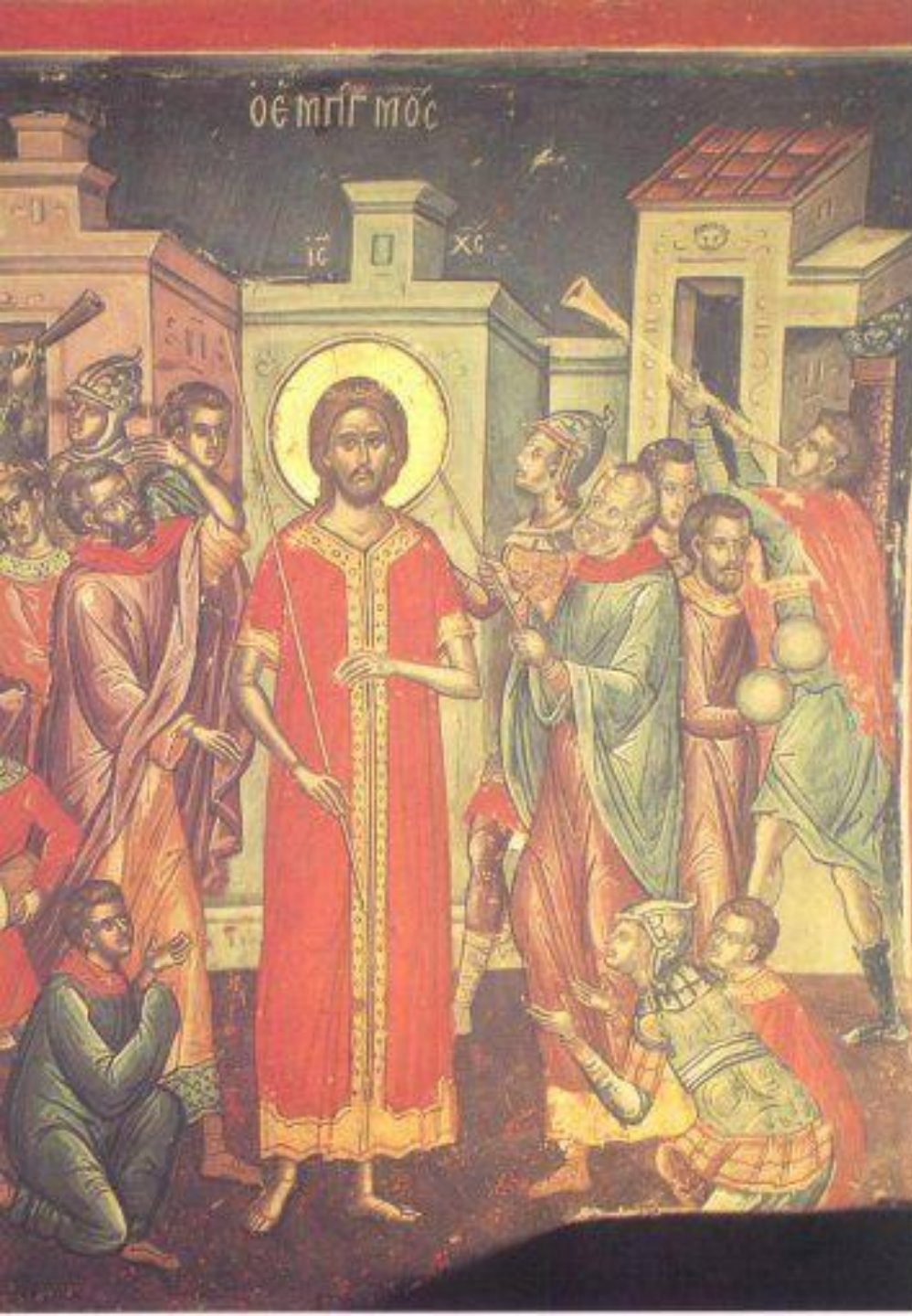
**Η προδοσία του Ιούδα,
δια χειρός Θεοφάνη**

Ο Ιησούς κρινόμενος υπό Άννα και Καϊάφα, δια χειρός Θεοφάνη

Η άρνηση του Πέτρου, δια χειρός Θεοφάνη

**Ο εμπαιγμός του Χριστού,
δια χειρός Θεοφάνη**

Η απόνιψις του Πιλάτου, δια χειρός Θεοφάνη

Ο Γολγοθάς, δια χειρός Θεοφάνη

Η Σταύρωση του Χριστού, δια χειρός Θεοφάνη

**Η αποκαθήλωση του Χριστού,
δια χειρός Θεοφάνη**

Ο επιτάφιος θρήνος, δια χειρός Θεοφάνη

Η Ανάσταση. Τοιχογραφία της Μονής της Χώρας.

Σύμφωνα με ειδικούς η ομορφότερη παράσταση Ανάστασης που υπάρχει και σώζεται μέχρι σήμερα στον χριστιανικό κόσμο.

Στους πλάγιους τοίχους εικονίζονται

- ❖ **Ιεράρχες, Όσιοι και Μάρτυρες.**
- ❖ Εδώ έχουμε και τους **στρατιωτικούς αγίους** (Δημήτριο, Γεώργιο, Προκόπιο, Θεοδώρους κλπ),
- ❖ προς το νάρθηκα σε τις **Άγιες γυναίκες.**

Γ.
Ο Δ
ε

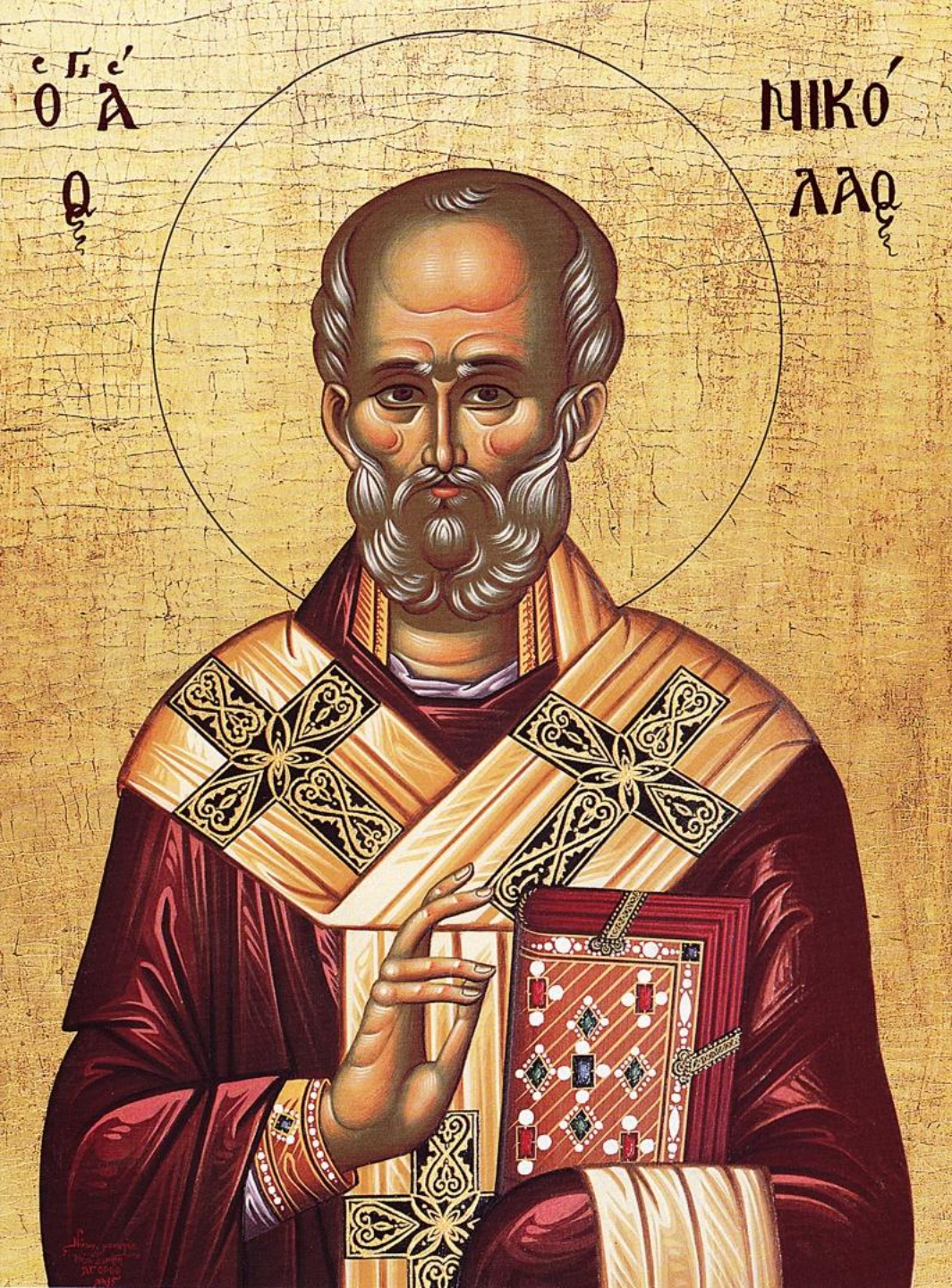
ἈΝΤΩ
ΝΙΟΣ.
ὁ μέγας.

Εἶδον ἐγὼ τὰς
παγίδας τῶ δια
βολῆς ἠπλωμένας
ἐν τῇ κ' εἶπον
τίς δύναται ἐκ
φυγεῖν τὰς

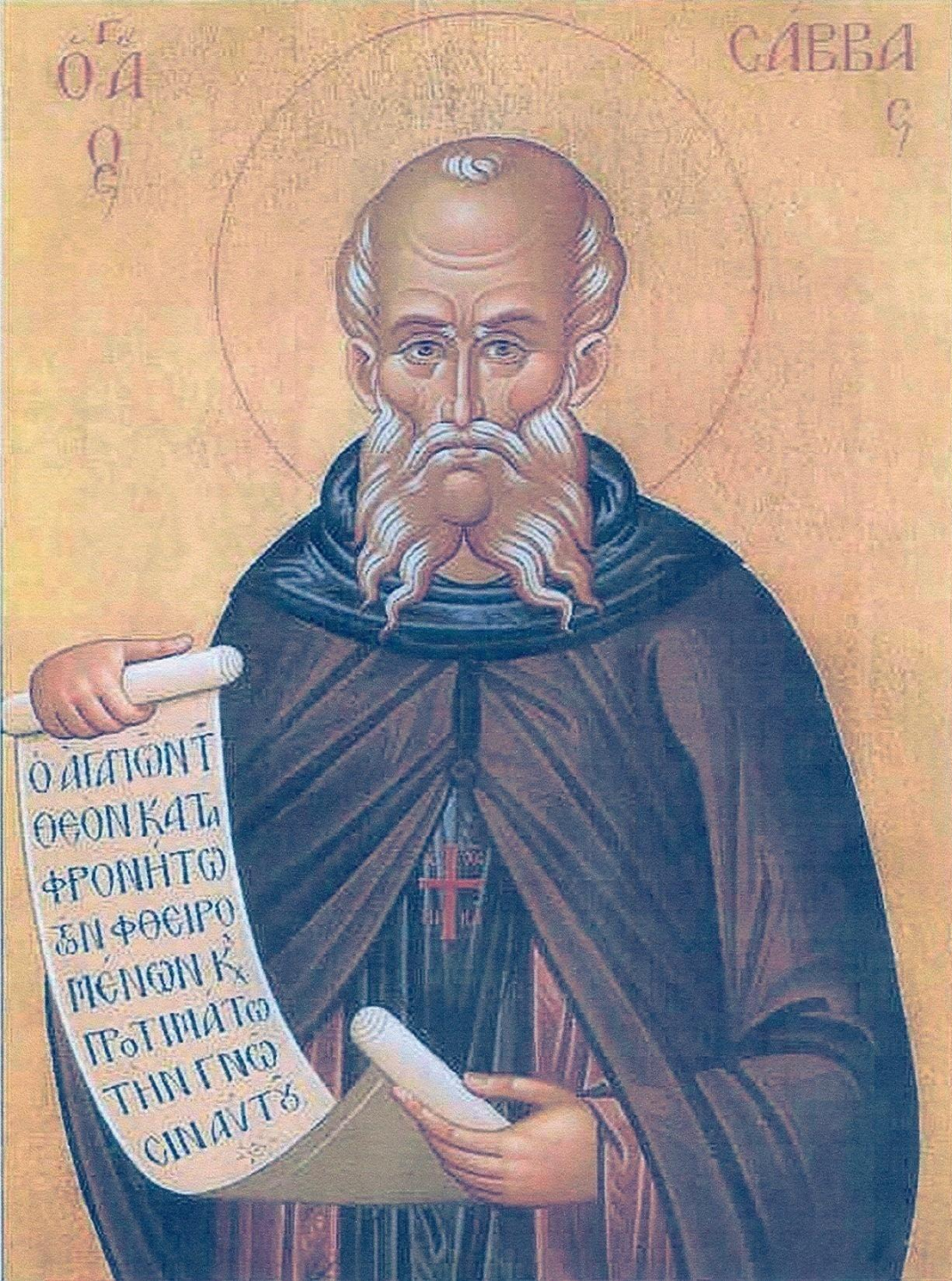

Ο Άγιος Σπυρίδων

Τοιχογραφία από το
παρεκκλήσι της Αγίας Ζώνης
στην Ιερά Μεγίστη Μονή
Βατοπαιδίου.

Ο Άγιος Νικόλαος

Ο Άγιος Σάββας

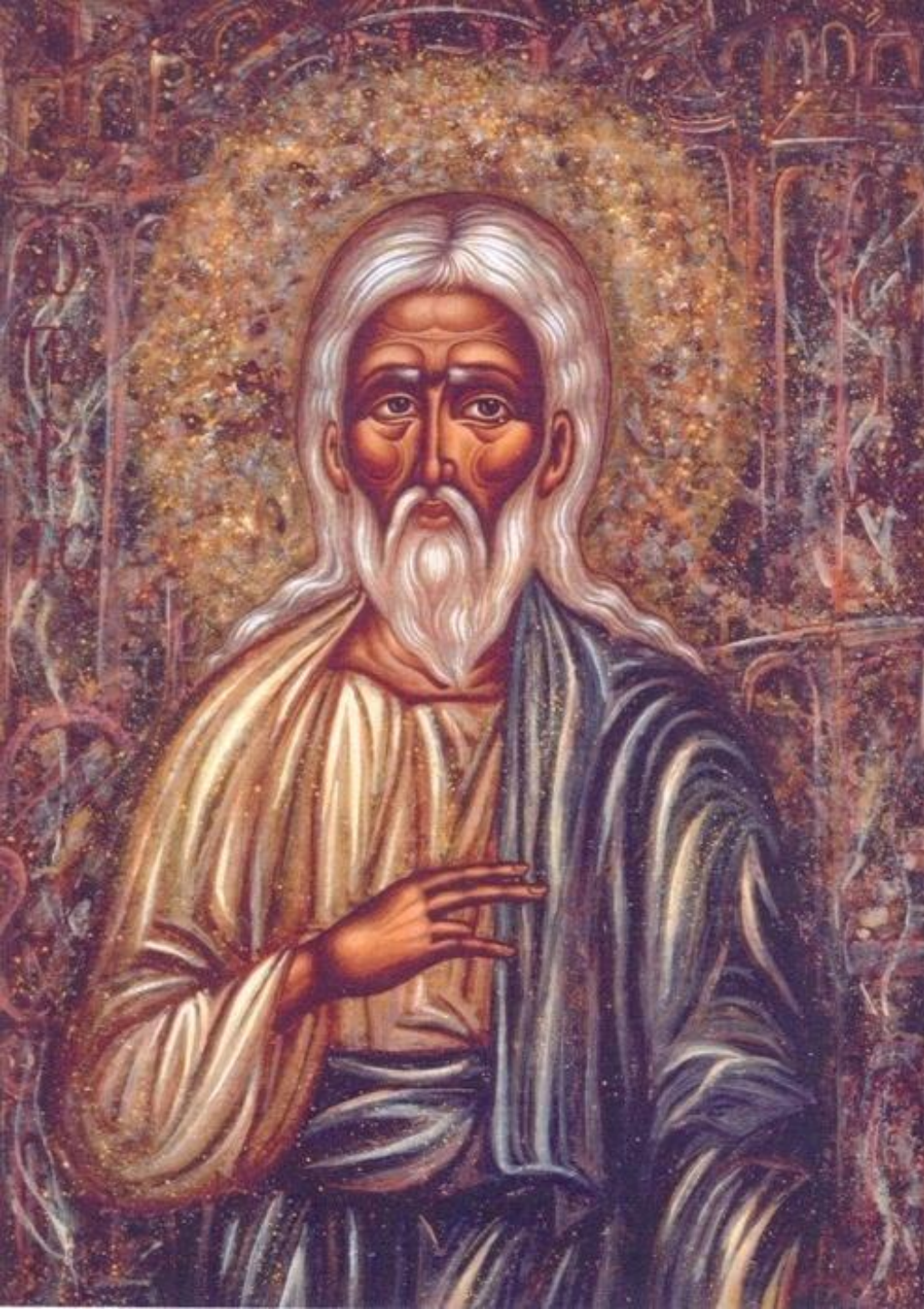

Οι Άγιοι Θεόδωροι

Βυζαντινή τοιχογραφία του
προφήτη Ηλία στο Πρωτάτο
των Καρυών στο Άγιο Όρος,
φιλοτεχνημένη από τον
Μανουήλ Πανσέληνος (περ.
1290).

Ο Προφήτης Ησαΐας, 1998,
τέμπερα σε ξύλο

Ἡ
ἀγία

πυ-
ρί-
α

ἡ φιλιππησία

ΗΑΓΙΑ

ΕΙΡΗΗ

Ο Άγιος Βασίλειος ο Μέγας
Ιερό Παρεκκλήσιο Αποστόλου Παύλου
Ιερός Ναός Παναγίας Σκριπούς Βοιωτίας

Άγιος
Θεόδωρος ο Στουδίτης,
ψηφιδωτό
στη [Νέα Μονή Χίου](#)

Ὁ ἅγιος

ΜΑΡΚΕ
ΒΕΥΤΕΝΙΚΟΣ

Άγιος Γεώργιος Ιωαννίνων

Αγία Χρυσή

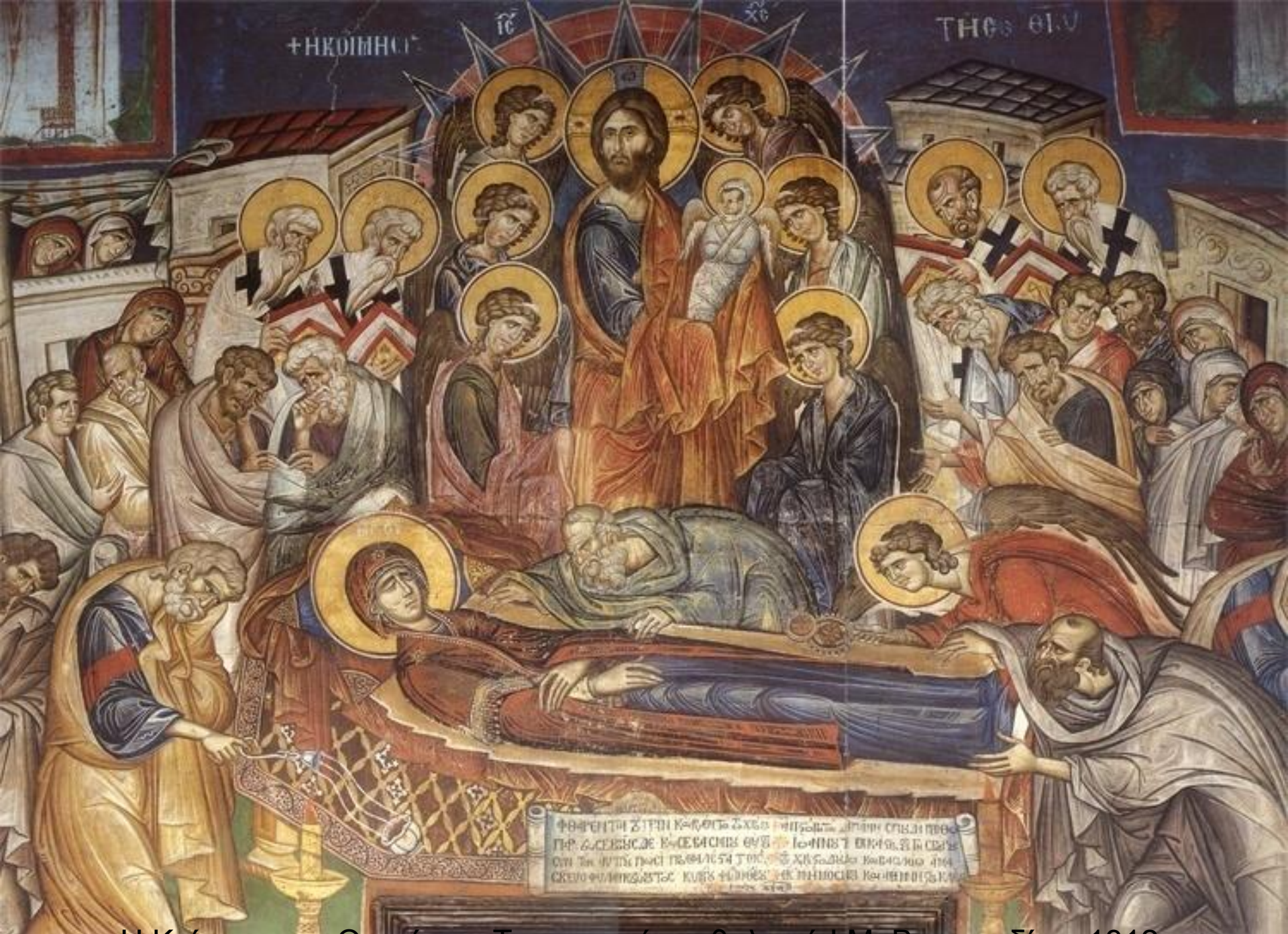

Μία άλλη σταθερή εικόνα, είναι αυτή που υπάρχει στην “πλάτη” του Δεσποτικού Θρόνου. Εκεί εικονίζεται ο Χριστός, ο οποίος κάθεται σε θρόνο, με Αρχιερατικά άμφια, κρατώντας ευαγγέλιο.

BYZANTINO & ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ
Χριστός, Μέγας Αρχιερέυς
Μιχαήλ Δαμασκηνός

Στο δυτικό τοίχο ιστορείται

- η Κοίμηση της Θεοτόκου ή
- η Δυτέρα Παρουσία

Η Κοίμηση της Θεοτόκου. Τοιχογραφία καθολικού Ι.Μ. Βατοπαιδίου, 1312

Η Ημέρα της Κρίσεως. Βυζαντινό ψηφιδωτό του 12ου αιώνα στο Torcello της Ιταλίας.

Στο **νάρθηκα** του ναού, όπου υπάρχει, αγιογραφούνται

- ✓ οι εικοσιτέσσερις οίκοι από την ιερά ακολουθία του **ακαθίστου ύμνου**,
- ✓ η **εικόνα της “δεήσεως”**,
- ✓ και άλλες παραστάσεις του **βίου της Θεοτόκου** από τα Απόκρυφα.

Στον Άγιο Νικόλαο Κατούνας στη δεύτερη ζώνη των πλάγιων τοίχων εικονίζονται οι 24 οίκοι του Ακάθιστου ύμνου. Οι σκηνές αρχίζουν από την ανατολική άκρη του νότιου τοίχου και περιτρέχουν όλες τις πλευρές του ναού. Σε κάθε σκηνή γράφεται με κεφαλαιογράμματα το κείμενο του πρώτου στίχου. Οι σκηνές είναι πολυπρόσωπες και διαδραματίζονται μπροστά από σχηματοποιημένα και διακοσμημένα κτίρια. Χαρακτηριστική για την ευρηματικότητα του ζωγράφου είναι η απεικόνιση του γράμματος Ο: ΟΛΟΣ ΗΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΚΑΤΩ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΩ ΟΥ(ΔΟΛΟΣ). Ο Χριστός σε δόξα ελλειψοειδή, ολόσωμος κρατεί ευαγγέλιο και ευλογεί ανάμεσα σε αποστόλους και Ιεράρχες. Στο επάνω μέρος η δόξα δεν κλείνει, αλλά σχηματίζει λαιμό και ανοίγεται νέα δόξα με το Χριστό πάλι να ευλογεί και με τα δύο χέρια.

Δέησις.

Βυζαντινό ψηφιδωτό στον εσωνάρθηκα του καθολικού της Ιεράς Μεγίστης Μονής Βατοπαιδίου (τέλη 11ου - αρχές 12ου αιώνα).

**Θεοτόκος και Άγιος
Ιωάννης ο Πρόδρομος**
από σκηνή Δέησης
στον Ι. Χριστό
Θεοφάνης ο Έλληνας,
περ. 1405
Ναός Ευαγγελισμού
Μόσχας

Η παράσταση της
Γέννησης της Θεοτόκου
από το καθολικό της
μονής Δαφνίου.

Τα Εισόδια της Θεοτόκου, Μανουήλ Πανσέληνου, 1290 Πρωτάτο Αγίου Όρους

Σε αυτόν τον εικονογραφικό κύκλο ανήκουν και οι εικόνες του τέμπλου.

- Αριστερά της Ωραίας Πύλης εικονίζεται ο Δεσπότης Χριστός, περιβεβλημένος με όλη Του τη δόξα.
- Δεξιά της Ωραίας Πύλης εικονίζεται η Θεοτόκος με τον Κύριο στις άχραντες αγκάλες Της, η Οποία ως η στοργική μητέρα του κόσμου, δέεται για τους πιστούς.
- Αριστερά του Κυρίου εικονίζεται ο τίμιος Πρόδρομος, «ὁ μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν» προφήτης (Λουκ.7, 28) και αυτός δεόμενος.
- Δεξιά της Θεοτόκου ο ο τιμώμενος άγιος του ναού ή παράσταση Δεσποτικής ή Θεομητορικής εορτής στην οποία είναι αφιερωμένος ο ναός.
- Στις πλαϊνές πόρτες του τέμπλου υπάρχουν οι μορφές των αρχαγγέλων Μιχαήλ και Γαβριήλ.
- Πάνω από την Ωραία Πύλη μέσα σε μια κόγχη του τέμπλου υπάρχει η παράσταση του Μυστικού Δείπνου και ψηλότερα οι εικόνες του Δωδεκαόρτου και οι μορφές των αποστόλων και άλλων επιφανών αγίων.

**Εικόνα του Χριστού στο
τέμπλο του Καθολικού της
Μονής των Ιβήρων**

Η Παναγία του τέμπλου.
Ι.Μ. Σταρονικήτα (16ος αι.)

Βημόθυρα Τέμπλου

Χρονολόγηση: 18ος αιώνας

Διαστάσεις: 1,42x0,74

Προέλευση: Ί. Ναός Αγ. Γεωργίου Νιγρίτης

Πάνω από την
Ωραία Πύλη υπάρχει
η παράσταση του
Μυστικού Δείπνου.

Σταυρός και Λυπηρά Τέμπλου

Χρονολόγηση: 19ος αιώνας

Διαστάσεις: 1,710x1,265

Προέλευση: Ί. Ναός Αγ. Νικολάου Έλαιώνα

**ΤΟ ΔΩΔΕΚΑΟΡΤΟ
ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΚΡΗΤΟΣ
ΣΤΗΝ ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΣΤΑΥΡΟΝΙΚΗΤΑ**

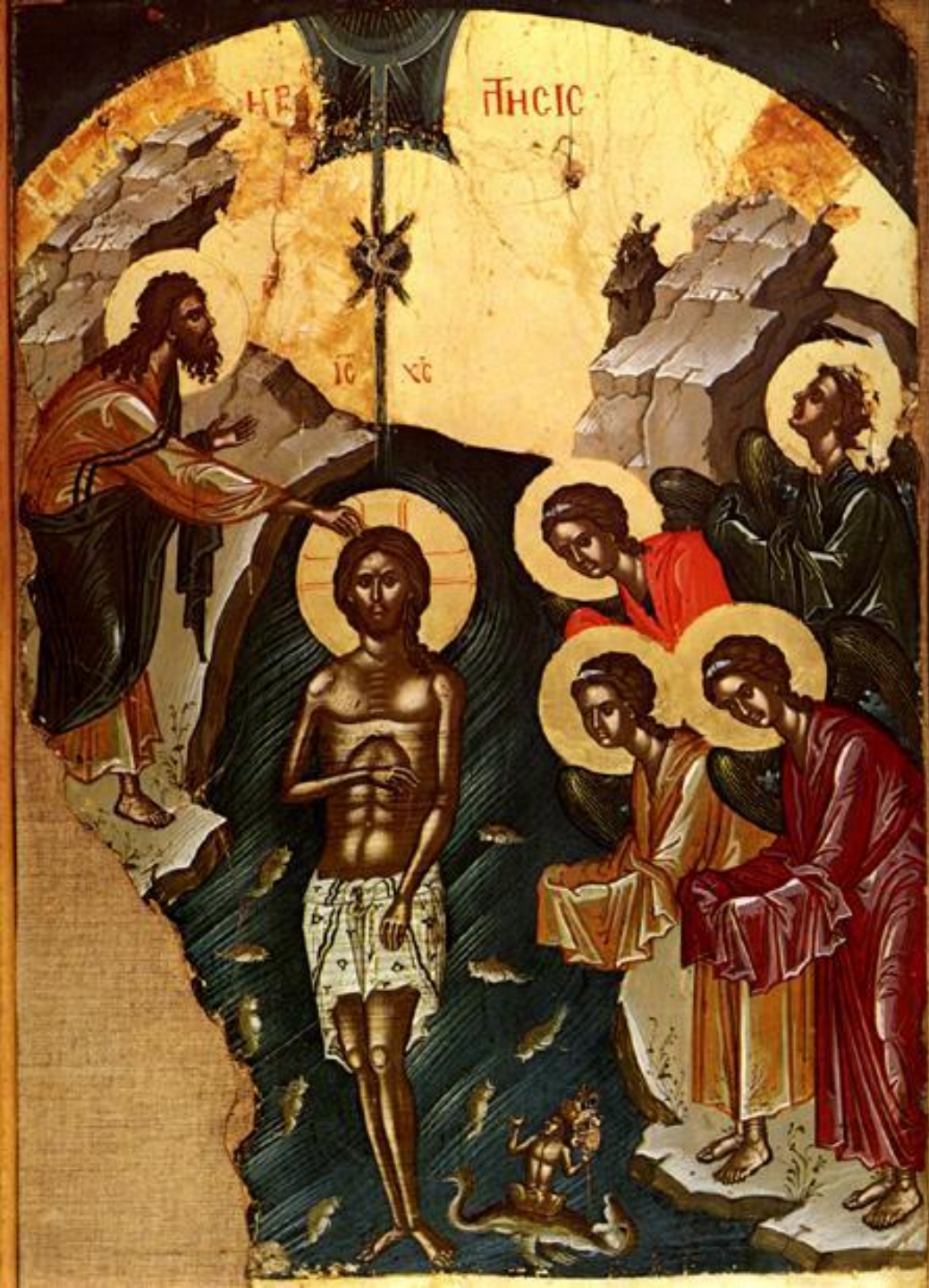
**Ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου
Θεοφάνης Στρελίτζας ο Κρής, 1546.**

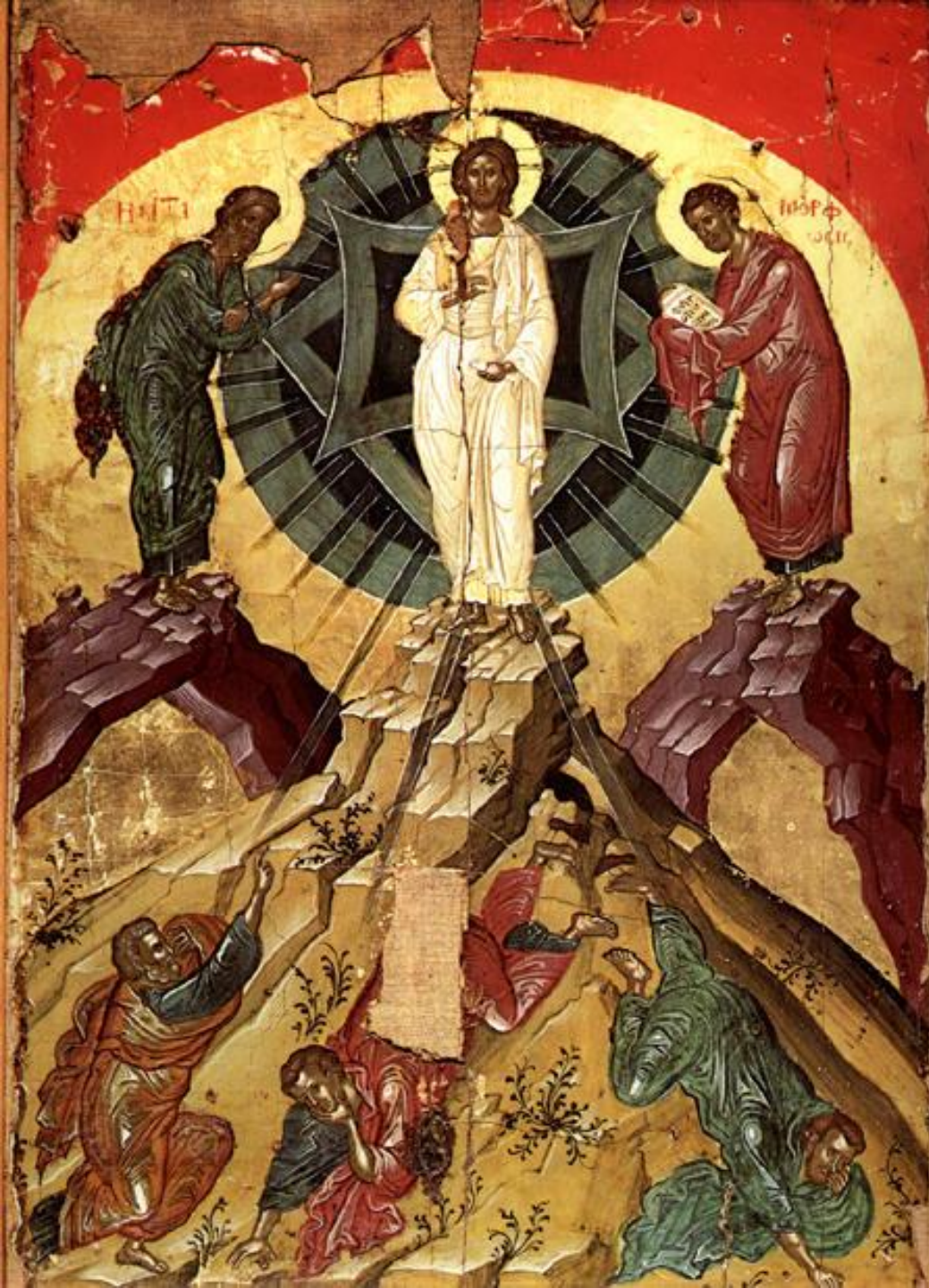
Η Γέννηση του Χριστού

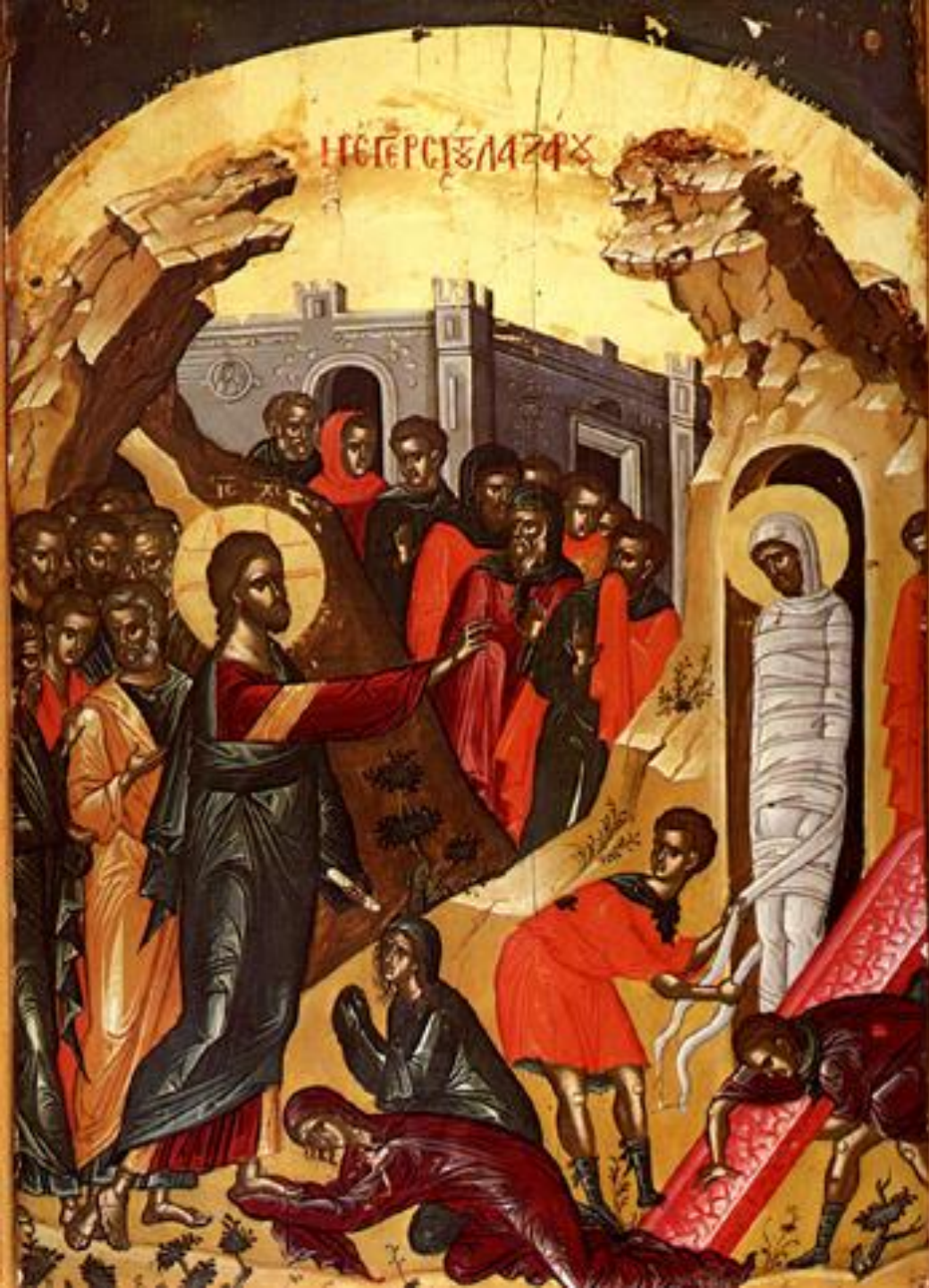
Η Υπαπαντή του Χριστού, η Είσοδός του στο Ναό, σε ηλικία 40 ημερών, σύμφωνα με το νόμο. Τον υποδέχεται ο Άγιος Συμεών ο ΘΕΟΔΟΧΟΣ.

Η Βάπτιση του Χριστού, από τον Άγιο Ιωάννη τον Πρόδρομο

Η Μεταμόρφωση του Χριστού,
ανάμεσα στους Προφήτες Ηλία
και Μωϋσή, στο όρος Θαβώρ.

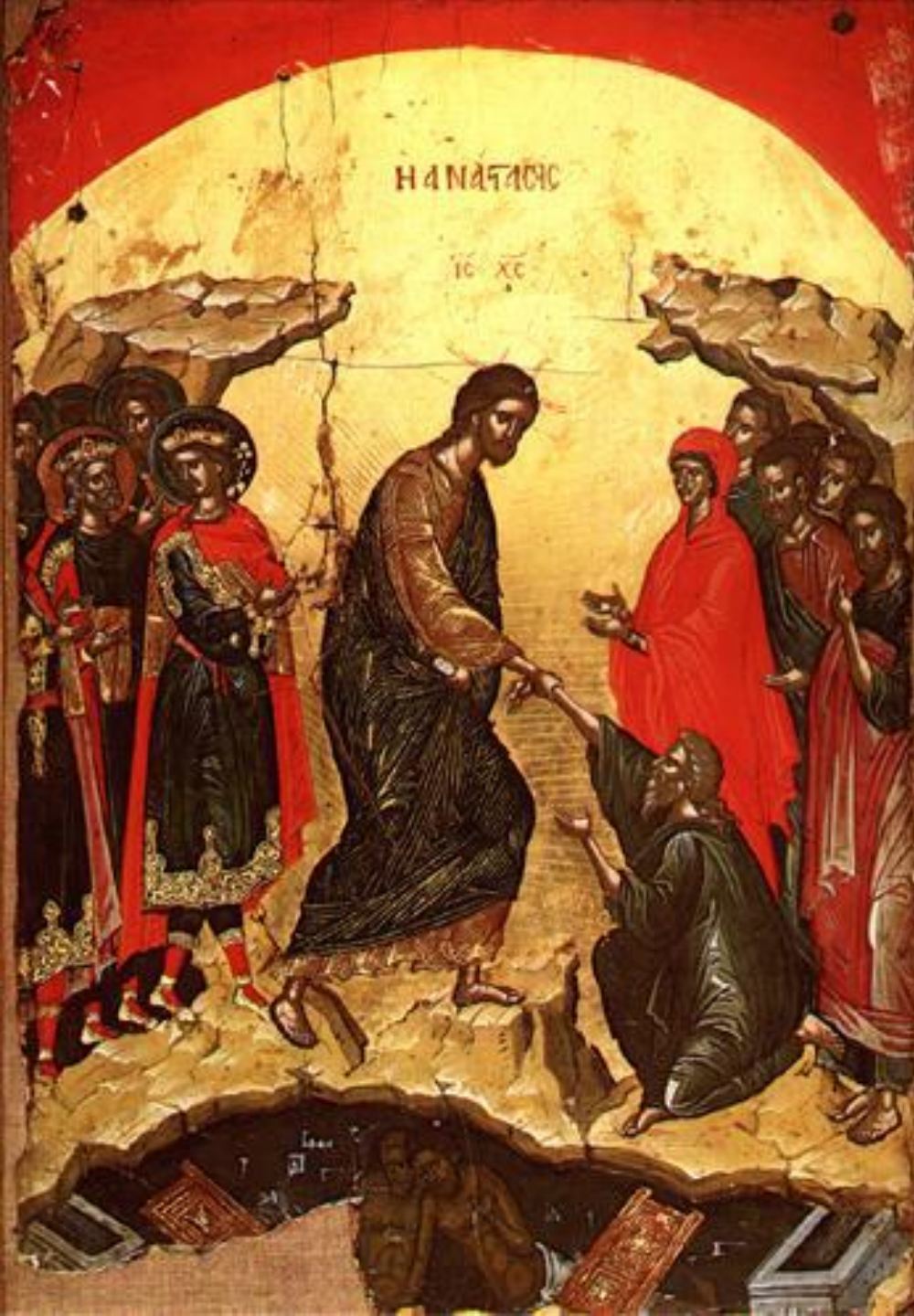
Η Έγερση του Λαζάρου, φίλου του Χριστού, μετά τον τετραήμερό του θάνατο, προμηνύει την Ανάσταση του Χριστού.

Είσοδος στα Ιεροσόλυμα ή Βαΐοφόρος (από τα κλαδιά φοινίκων, δηλ. τα βάγια που κρατούσαν στα χέρια τους τα πλήθη που έτρεξαν να προϋπαντήσουν τον Χριστό).

Η Σταύρωση του Χριστού,
"εαυτὸν ἐκκένωσε μορφὴ δούλου
λαβὼν,... γενόμενος υπῆκοος
μέχρι θανάτου, θανάτου δε
σταυροῦ".

Η εις Άδου Κάθοδος ή Ανάσταση, κατά την Ορθόδοξη Παράδοση αυτή είναι η **Εικόνα της Ανάστασης** που δείχνει τον Χριστό να βγάζει από τον Άδη τον Αδάμ και την Εύα, ως "λάφυρα« της νίκης Του πάνω στον θάνατο.

Η **Ανάληψη του Χριστού**, μέσα σε δόξα (τα 3 χρώματά της συμβολίζουν την Αγ. Τριάδα), κάτω η Παναγία, οι Απόστολοι μαζί με τον Απ. Παύλο, που δεν έχει γίνει ακόμα η μεταστροφή του από διώκτη του Χριστιανισμού σε υπηρέτη του Θεού, υπάρχει για συμβολικούς λόγους.

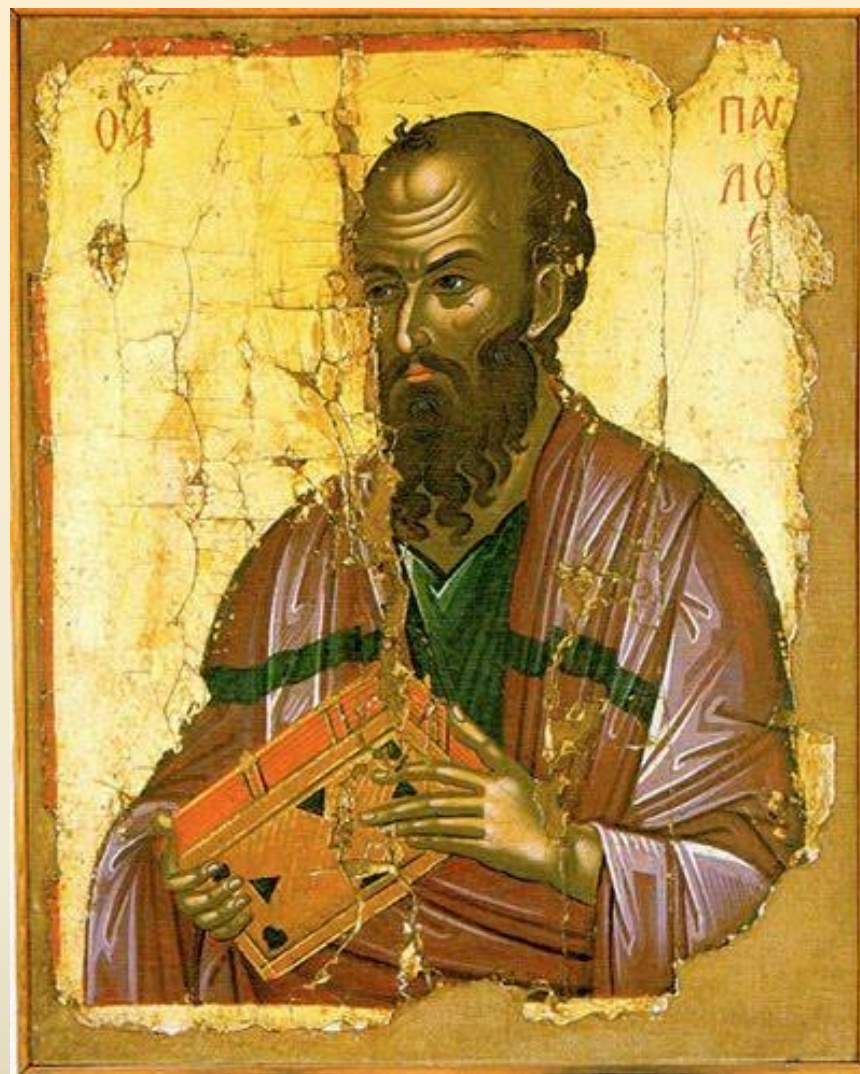
Η **Πεντηκοστή** (50 ημέρες από το Πάσχα). Υποσχέθηκε ο Χριστός να στείλει "δύναμη εξ' ύψους". το Άγιο Πνεύμα με μορφή πύρινων γλωσσών στέκεται πάνω από τους Αποστόλους. Κάτω ο Κόσμος κρατάει 12 ειλητάρια(οι 12 απόστολοι που θα κηρύξουν το Χριστό στην οικουμένη.

Η Κοίμηση της Θεοτόκου
(γιορτάζεται στις 15 Αυγούστου),
όρθιος ο Χριστός κρατάει στα
χέρια του την ψυχή της, γύρω οι
Απόστολοι, στην σκηνή
παρευρέθησαν οι Ιεράρχες:
Ιάκωβος ο Αδελφόθεος, Ιερόθεος,
Διονύσιος Αρεοπαγίτης, Τιμόθεος
(εδώ οι 3 απ' αυτούς).

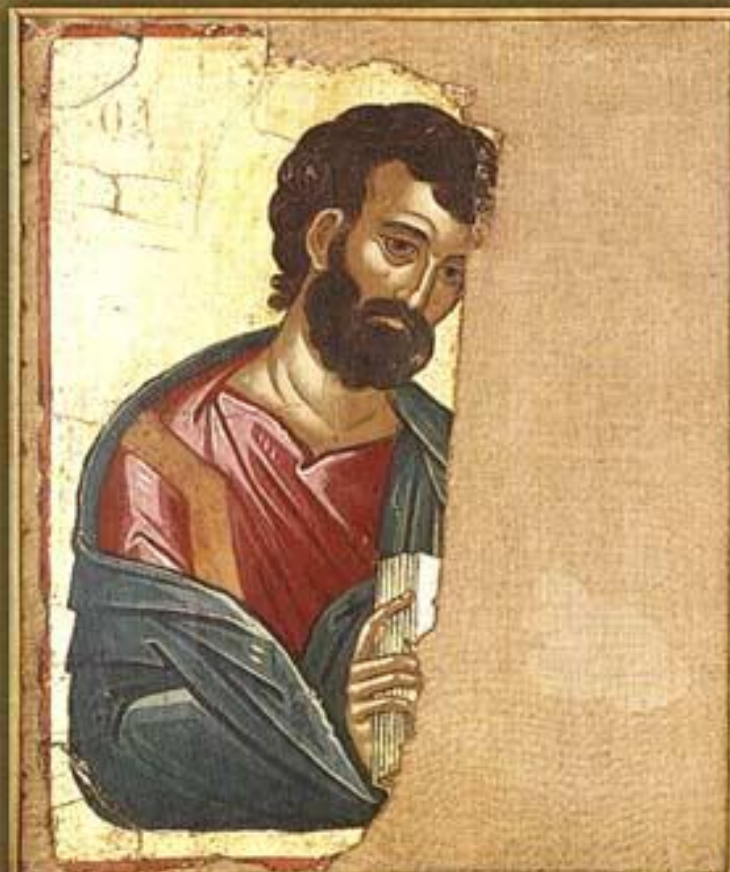

Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος.

Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας.

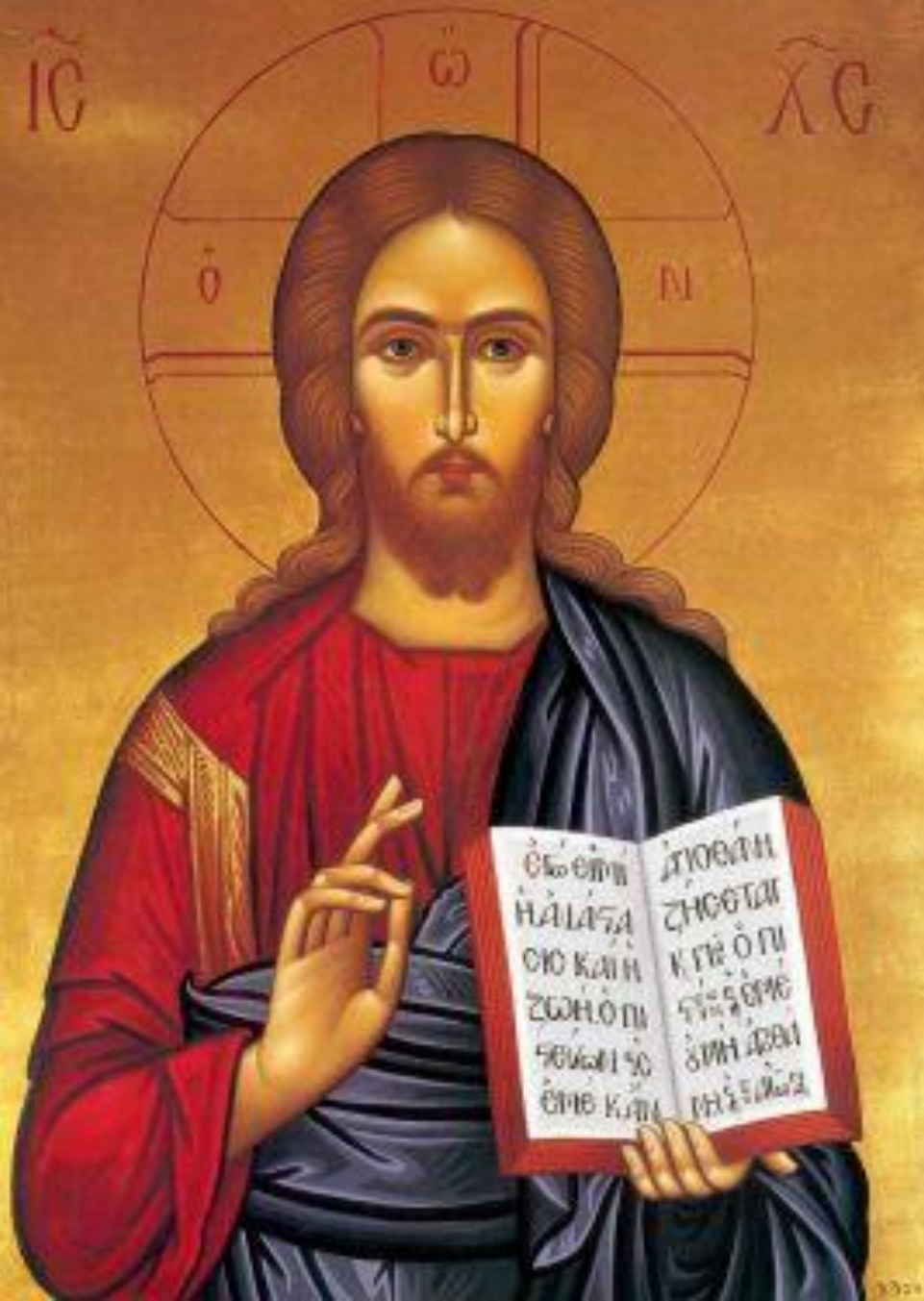
Ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος.

Κι άλλες εικόνες

Οι εικόνες είναι ένας αδαπάνητος πνευματικός θησαυρός της Εκκλησίας.

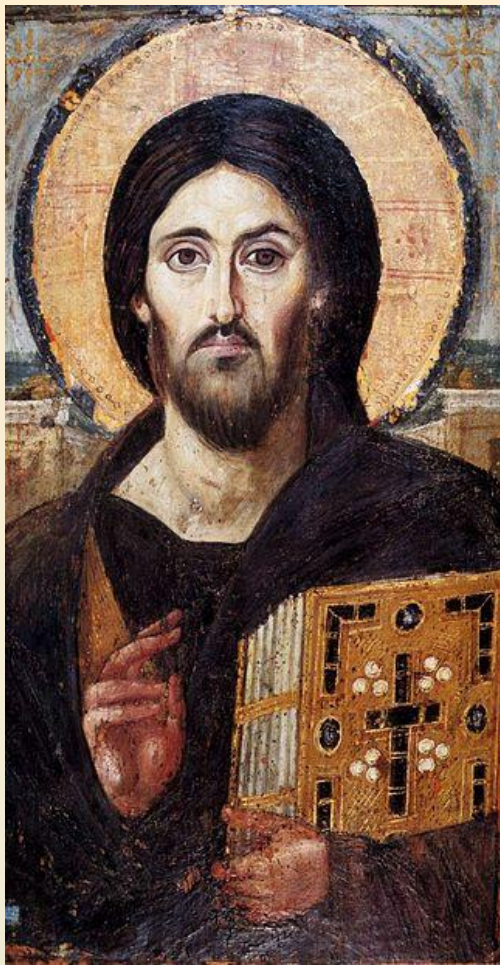
Στη μονή του Σινά και στις μονές του Αγίου Όρους, βρίσκονται οι πιο πολλές. Μόνο στο Σινά, οι φορητές βυζαντινές εικόνες (6ου-15ου αι.) είναι πολύ περισσότερες από όσες υπάρχουν σ' όλο τον υπόλοιπο κόσμο και ανάμεσά τους οι παλιές και αξιόλογες του 6ου αι. Στη μονή Βατοπαιδίου (Άγιο Όρος) καταμετρήθηκαν πρόσφατα πάνω από τρεις χιλιάδες εικόνες, αρχαιότερες και νεότερες.

Αλλά και σε πολλά μέρη της πατρίδας μας υπάρχουν ναοί με αξιόλογες εικόνες και μάλιστα θαυματουργές.

ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ

Ευλογία από το Ιερό Ησυχαστήριο
Μοναζουσών "Ευαγγελιστής
Ιωάννης ο Θεολόγος"-Σουρωτή
Θεσσαλονίκης.

Στην εικόνα αυτή, κάθε μάτι του Ιησού έχει διαφορετική έκφραση. Ο αγιογράφος, έχει κατορθώσει επιδέξια να αποδώσει την πίστη της Εκκλησίας, ότι **ο Χριστός προσφέρεται σε όλους ανεξαίρετα ως Αγάπη**. Όμως ο καθένας μας, ανάλογα με το βαθμό της δικής του πνευματικής προκοπής, **βιώνει την παρουσία Του ως χαρά ή ως έλεγχο**.

Χριστός Παντοκράτωρ (εγκαυστική εικόνα), α' μισό 6ου αι. Σινά, Μονή Αγίας Αικατερίνης

<< Ἀξιόν Εστι >>
τοῦ Πρωτάτου

Η άγια αυτή εικόνα της Παναγίας «Ιεροσολυμίτισσας», κατά την παράδοση, είναι εκείνη που απεικονίζει ακριβέστερα από οποιαδήποτε άλλη, τα χαρακτηριστικά της αγίας μορφής της Παναγίας.

ΨΗΦΙΔΩΤΑ

Κωνσταντινούπολης

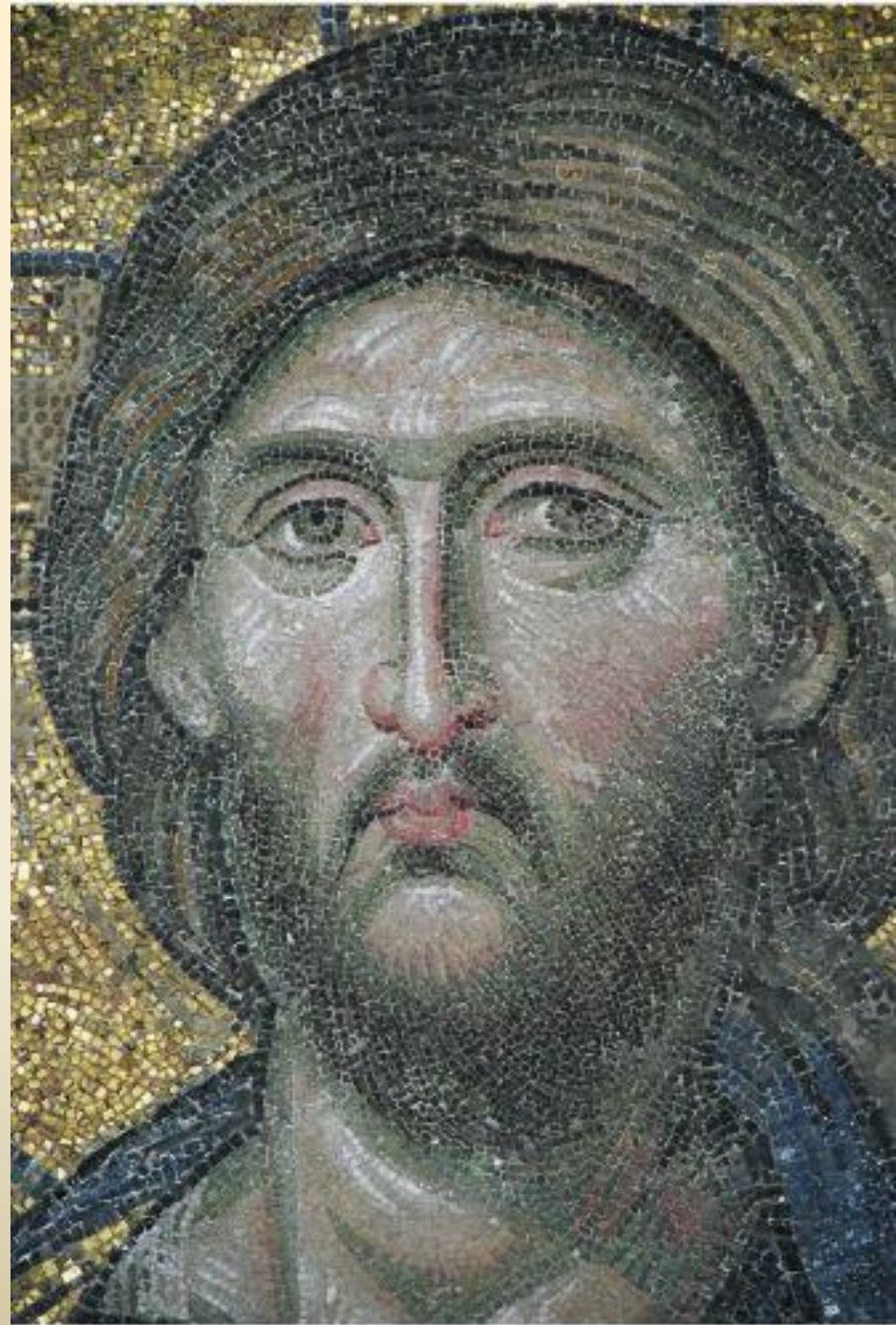
«Ένθρονος Θεοτόκος» κρατά αγκαλιά τον Χριστό, και οι αυτοκράτορες Ιουστινιανός και Μέγας Κωνσταντίνος αριστερά και δεξιά να της προσφέρουν ο ένας το ναό και ο άλλος την Πόλη. Ψηφιδωτό του 10ου αιώνα και βρίσκεται στο τύμπανο του τόξου της Νότιας Πύλης του νάρθηκα.

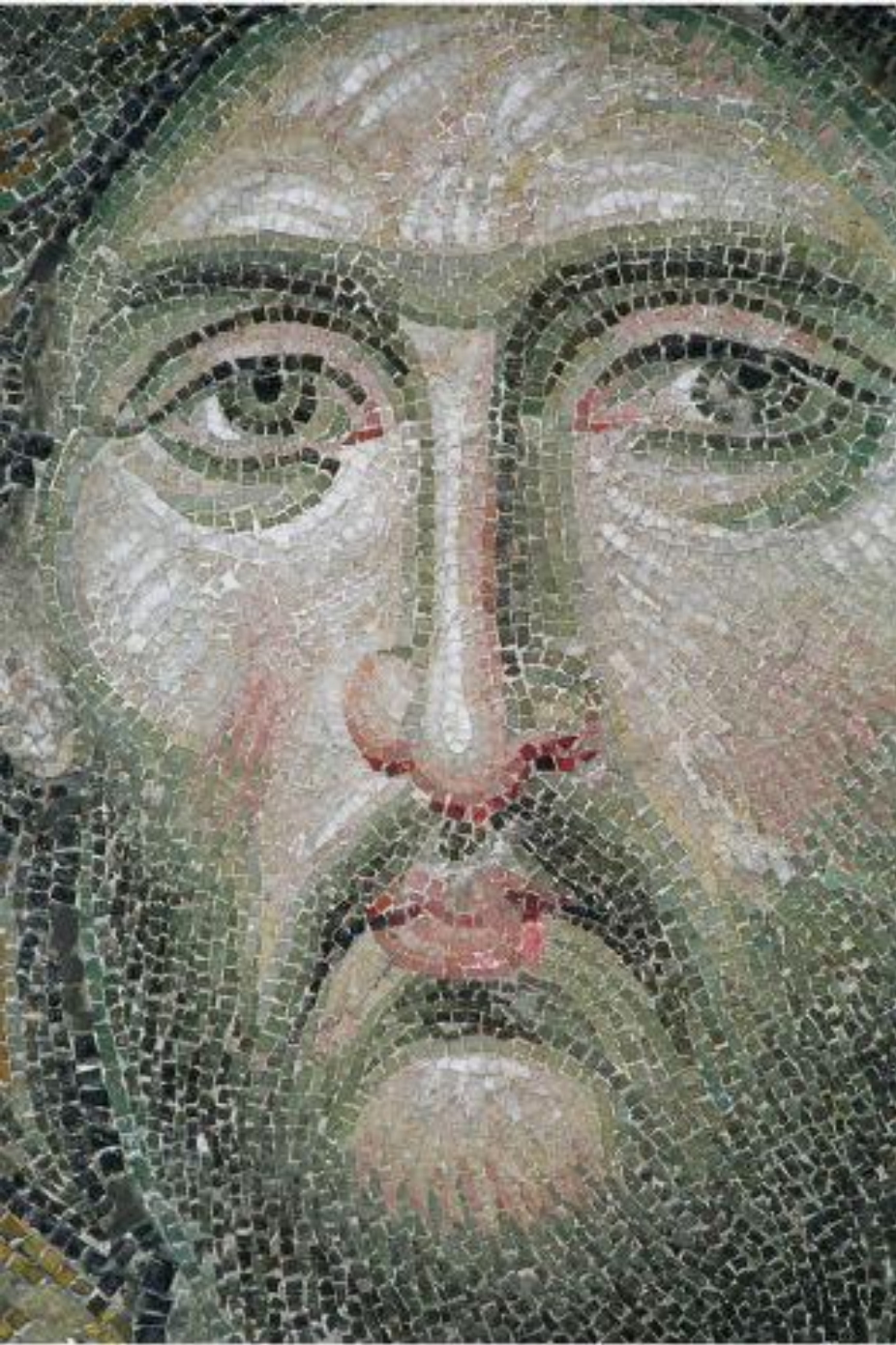

Δέηση, ψηφιδωτό στο νότιο Υπερώο υπερώο (γυναικωνίτη), 1261

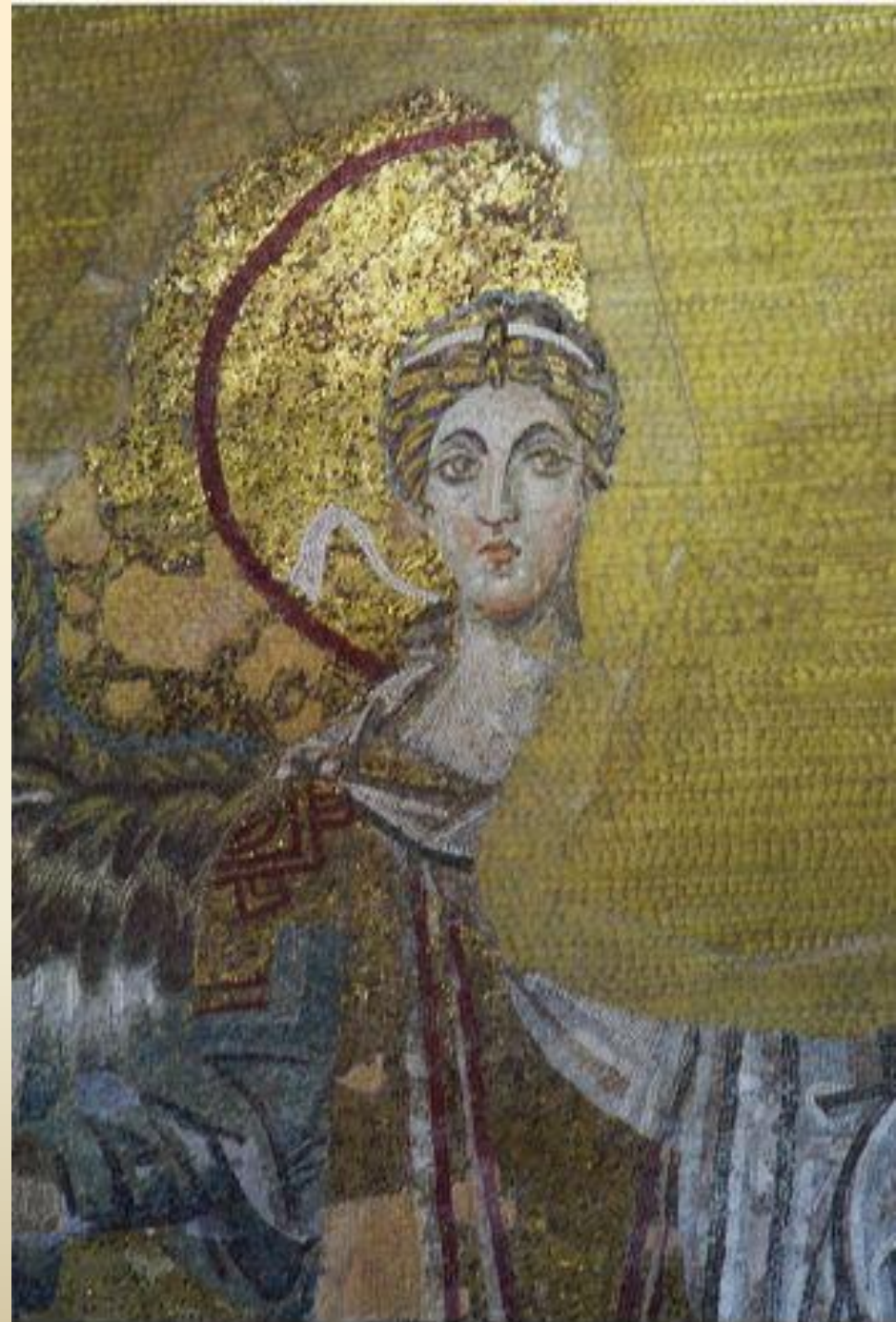

Εγκόλπιο της Θεοτόκου Βρεφοκρατούσας
στο Δυτικό ημιθόλιο

Ένα από τα περίφημα **ψηφιδωτά της Αγίας Σοφίας**, που παρουσιάζει τον Ιησού Χριστό με ελληνικό χιτώνα, ενώ η Παναγία φοράει αρχαία παλαιστινιακή ενδυμασία!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΕΝΧΩΤΕΘΩ
 ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΠΙΣΤΟΣ
 ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΡΩΜΑΙΩΝ
 ΟΜΟΝΟΤΗΣ

+ ΖΩΗ Η ΕΥΣΕ
 ΒΕΣΤΑΤΗ
 ΑΥΓΟΥΣΤΑ

ΙϞ

ΧϞ

Η εικόνα της Δείξεως που βρίσκετε στο νάρθηκα πάνω από τις Βασιλικές Πύλες. Σε αυτή την εικόνα παρουσιάζεται ο Χριστός σε θρόνο, ως Παντοκράτορας, κρατώντας το Ευαγγέλιο και ευλογώντας. Κάτω από το Χριστό μέσα σε εγκόλπια υπάρχουν οι προτομές της Θεοτόκου και του Αρχαγγέλου Μιχαήλ. Το μωσαϊκό αυτό θεωρείται ως έργο του 7ου αιώνα όπου Αυτοκράτορας ήταν ο Βασίλειος ο Μακεδόνας.

Μονή της Χώρας. Ψηφιδωτό του Τρούλου

Ψηφιδωτό της Μονής της Χώρας με παράσταση του Χριστού]

Ψηφιδωτό της Μονής της Χώρας με παράσταση της Παναγίας

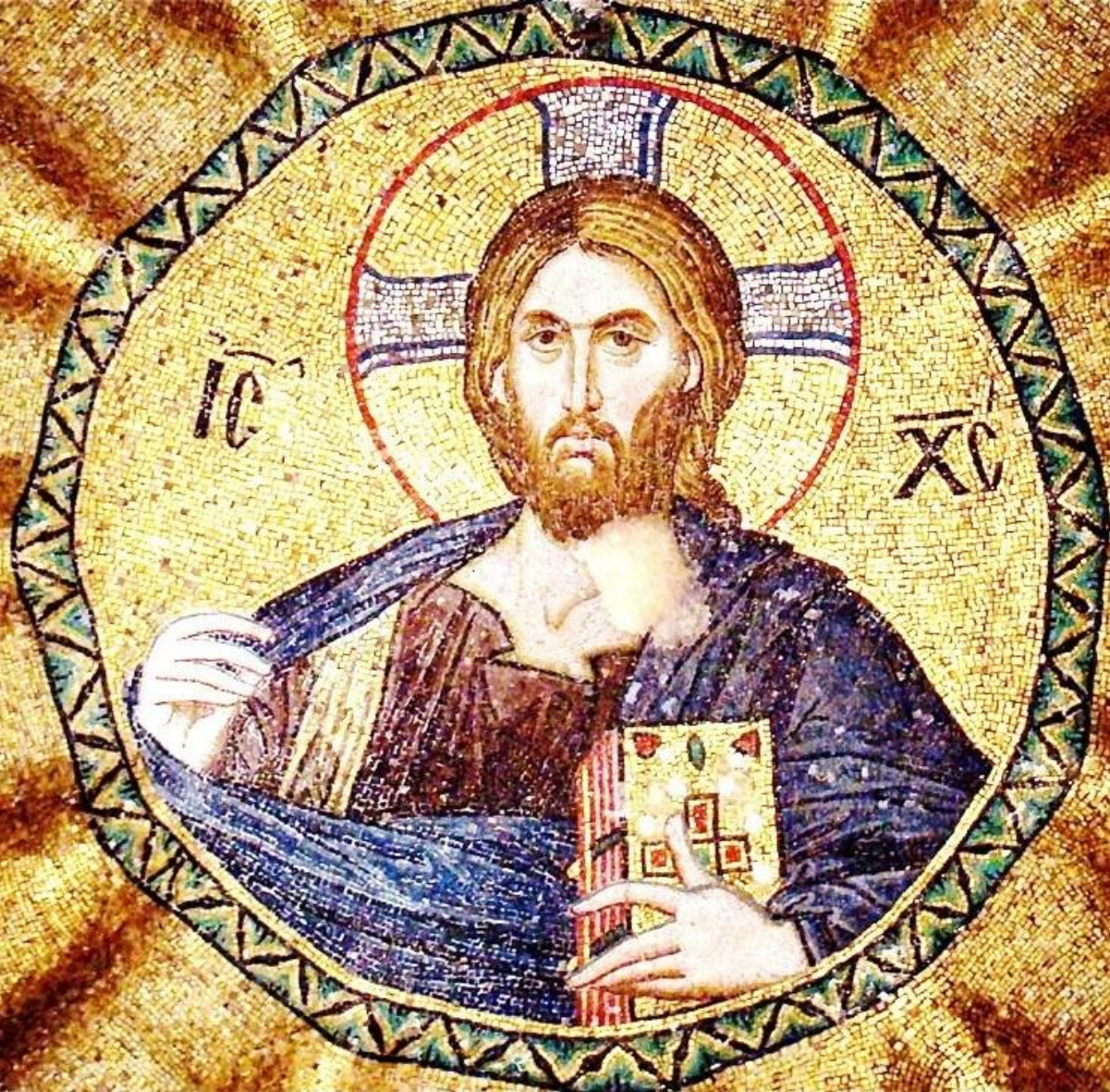

Μονή της Χώρας. Ο τελευταίος χορηγός της Μονής Θεόδωρος Μετοχίτης, όπως γράφει και η επιγραφή, προσφέρει γονυπετής στον ένθρονο Χριστό («Χώρα των ζώντων») μια μικρογραφία της εκκλησίας.

Ψηφιδωτό με την Παναγία Κυοφορούσα (ή Εγκυμονούσα). Πρόκειται για το μοναδικό ψηφιδωτό στο κόσμο που δείχνει την Παναγία να είναι έγκυος. Μονή της Χώρας.

ΨΗΦΙΔΩΤΑ

Μονής Δαφνίου

Christ Pantokrator.

A mosaic of about 1100 in Dafni Monastery.

Η μορφή της Παναγίας από την παράσταση του Ευαγγελισμού στο βορειοανατολικό ημιχώνιο του καθολικού της μονής Δαφνίου.

Η μορφή του αρχάγγελου Γαβριήλ, που με την ήρεμη, αρμονική κίνησή του θυμίζει αρχαιοελληνική Νίκη, από την παράσταση του Ευαγγελισμού στο βορειοανατολικό ημιχώνιο του καθολικού της μονής Δαφνίου.

Άγγελοι από την
παράσταση της
Βάπτισης στο
νοτιοδυτικό ημιχώνιο
του καθολικού της
μονής Δαφνίου.

The **Holy Transfiguration**.
A mosaic of about 1100
in Catholicon in Dafni

Η Θεοτόκος κλαίουσα δίπλα στο Σταυρό

Η μορφή του Ιωάννη από την παράσταση της Σταύρωσης.

Η παράσταση της Ανάστασης από το καθολικό της μονής Δαφνίου.

Η παράσταση της
Προσκύνησης των
Μάγων.

ΨΗΦΙΔΩΤΑ

Θεσσαλονίκης

Όσιος Δαβίδ (Μονή Λατόμου) Θεσσαλονίκης.
Ψηφιδωτή παράσταση στην αψίδα του ιερού:
το όραμα του προφήτη Ιεζεκιήλ.

Το όραμα του προφήτη Ιεζεκιήλ. Όσιος Δαβίδ (Μονή Λατόμου) Θεσσαλονίκης

Ο τρούλος της Αγίας Σοφίας Θεσσαλονίκης

Οι άγγελοι που κρατούν τη δόξα του Χριστού

ΤΑΝ ΔΡΕΣΤΑΛΙΜΟΝ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΥΝΟΝ
ΤΟΝ ΟΥΝΟΝ
ΘΕΤ

Αχειροποίητος

Ροτόντα

ΨΗΦΙΔΩΤΑ

Ραβέννας

The Genesis Mosaics in Monreale Cathedral

EC · DS · LVCE · APPELLAVIT ·
QUE · DIE · 7 · TENEBIS · NOCTE ·

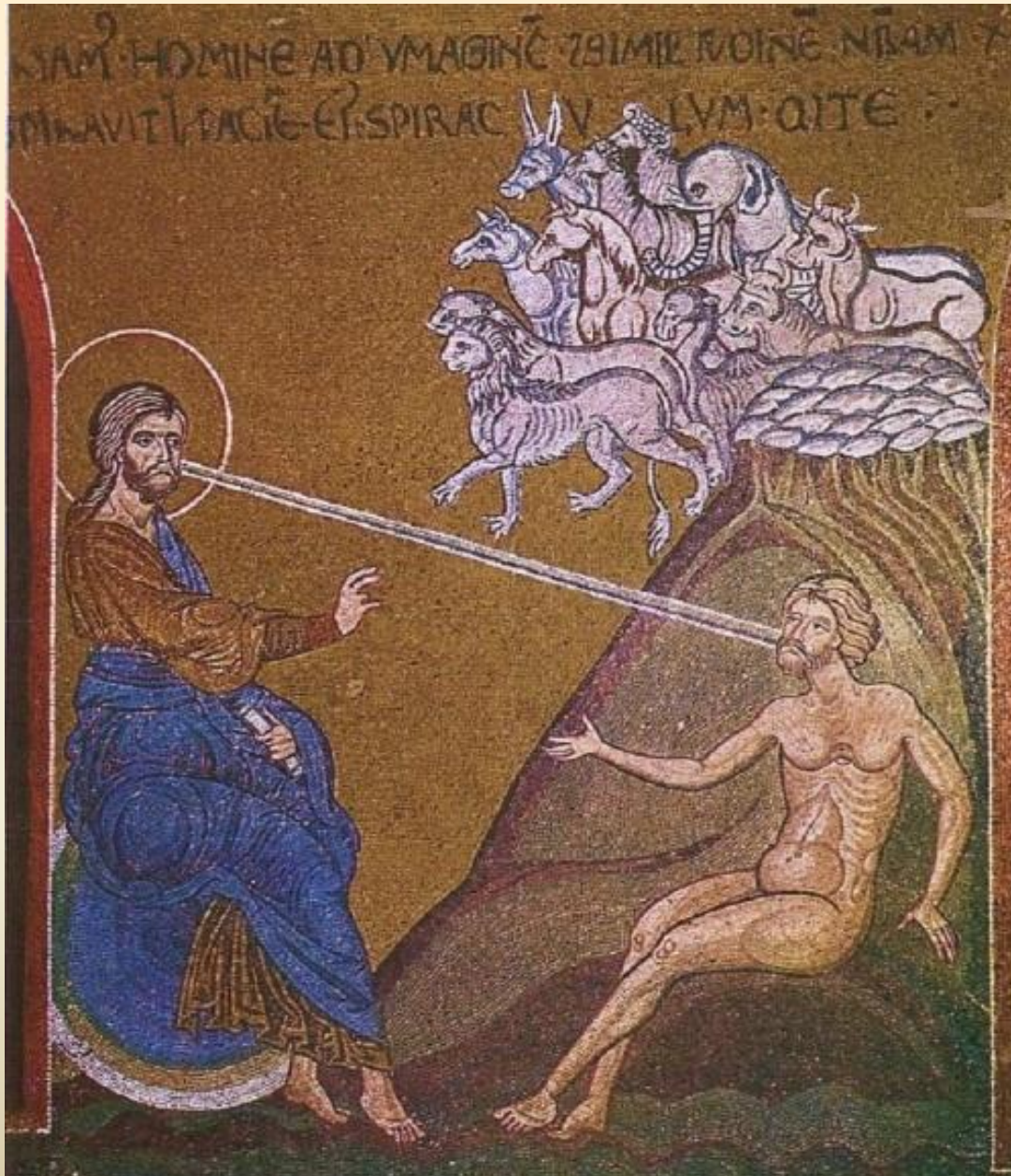
The First Day of Creation: Day and Night

[The Third Day: Separation of the Waters from the Land](#)

*The Creation of
Adam*

[The Creation of Eve](#)

God Presents Eve to Adam

ST. JOHN THE BAPTIST

[The Serpent Tempts Eve](#)

UNIVERSALES TOE SERPENTES MIT DE FRUCTU
3 COMEDIT DEDIT VIRO SVO

Eve Eats the Fruit, Gives Some to Adam

VOCAVIT DNS DS ADA 7 DIX EI VBI
ES 7 QLS IDICAVIT T QD NVD EE

God Confronts Adam and Eve

HIC EXPULSIT ADAM ET EVA DE PAR-
DISO. DUS POSUIT CHERUBIM CUM
TODEN CUM FLAMMEO GLADIO.

Expulsion from Eden

ADĀ · CEPIT · LABORAR · ET · TRĀ ·

Adam and Eve at Their Labors

[Cain and Abel's Sacrifices](#)

INT̄FECT· ABEL· AFR̄E· SVO· CAYM·

[Cain Slays Abel](#)

DIX·DS·CAYM·CAYM·SAG
FRIS·TVI·VOCAT·ME·DE·TR

Cain is Punished

TRATHES·LAMEC·ACV·SVO·ITFEC·CAYM

Lamech Kills Cain

[God Calls Noah](#)

Noah and Sons Build the Ark

Noah Puts the Animals into the Ark

[Noah and the Dove](#)

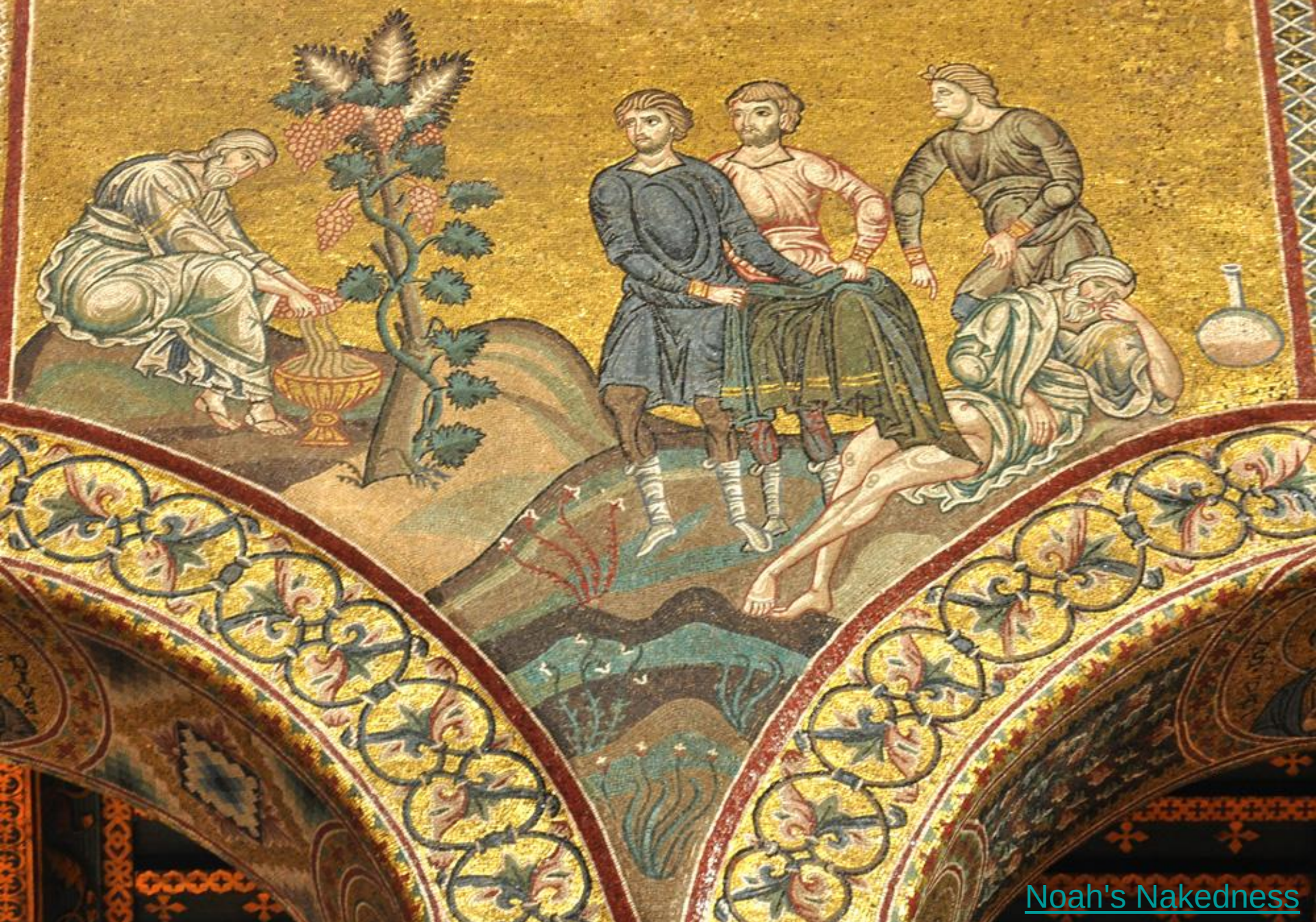

Noah Leads the Animals from the Ark

[God's Covenant with Noah](#)

HIC OSTENDIT CAM VERENDA PATR EBRII FRIBVS

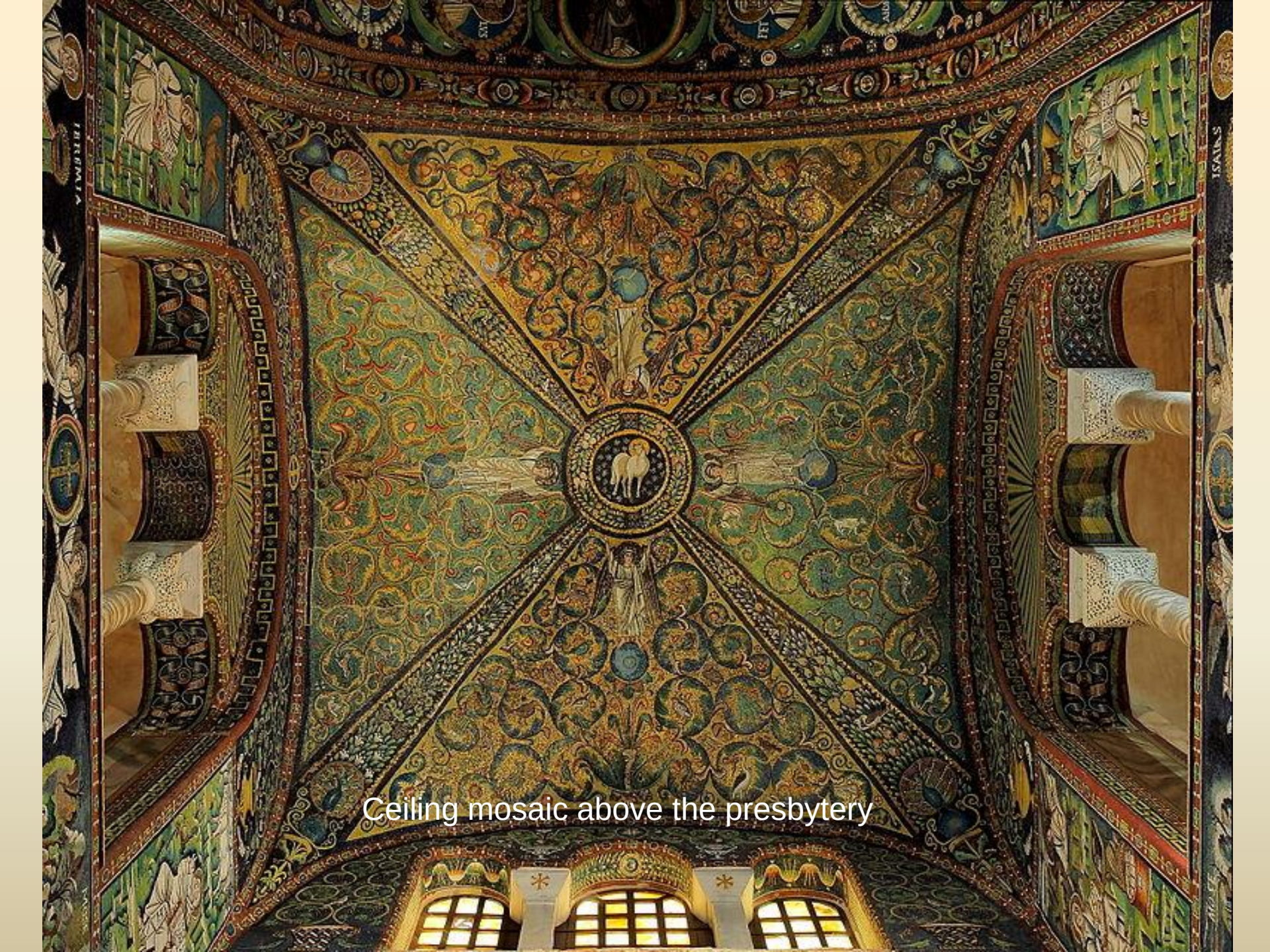
Noah's Nakedness

FILII NOE BÆDIFICAN
TÈM TÜRREM BABEL

TES TRICOFM SESTUN
LOC VILLVO BABEL

The Tower of Babel

Ceiling mosaic above the presbytery

Apse mosaic. Basilica of San Vitale.

Ψηφιδωτό από το μαυσωλείο της Γάλλας Πλακιδίας στη Ραβέννα (περ. 425 μ.Χ.).
Παράσταση του Χριστού, ως Καλού Ποιμένος, ανάμεσα σε πρόβατα.

Βάπτιση και Απόστολοι – Βαπτιστήριο Αρειανών - Ραβέννα

ΨΗΦΙΔΩΤΑ

Νέας Μονής της Χίου

ΒΛΠΤΙΣΗ. ΎΗΦΙΔΩΤΟ Ι. ΝΕΛ ΜΟΝΗ ΧΙΟΥ

Photo © Costas Tzagarakis

ΨΗΦΙΔΩΤΑ

οσίου Λουκά

Τοιχογραφία του Ιησού του Ναυή,
12ος με 13ος αι.

† ΕΓΩ ΕΙ ΜΗ ΠΕΡ
ΜΙ ΤΟ ΦΩΣ ΠΑΙΗΣΕΙ
ΤΟΥ ΚΟΣ ΕΝ ΤΗΣ ΚΟ
ΣΜΟΥ Ο Α ΤΑ ΑΛΛΕ
ΚΟΛΟΥΘΩΝ ΣΕΙ ΤΟ ΦΩ
ΕΜΟΙ ΟΥ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Λεπτομέρεια του Χριστού Παντοκράτορα

Παντοκράτορας

Ο Χριστός, νιπτήρας

ΨΗΦΙΔΩΤΑ

Ιεράς Μονής Σινά

Το ψηφιδωτό της Μεταμορφώσεως. Ιερά Μονή Σινά

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ Α': ΝΑΟΒΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εκκλησιαστική τέχνη ονομάζεται _____

Κυριότερες μορφές εκκλησιαστικής τέχνης

α. Ναοδομία

1. Ρυθμοί

Στο πιο κάτω σχήμα να συμπληρώσετε την εξέλιξη των χώρων λατρείας:

Με το τέλος των διαγώνων, οι Χριστιανοί χτίζουν μεγαλοπρεπείς ναούς σε διάφορους ρυθμούς, με πιο γνωστούς τους:

Α. _____ Β. _____

π. χ.

Αγ. Δημήτριος Θεσσαλονίκης

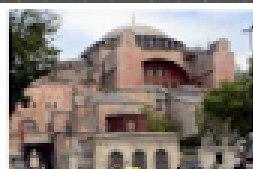

Ροτόντα Θεσσαλονίκης

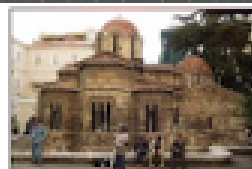
Γ. _____

Δ. _____

π. χ.

Ναός της του Θεού σοφίας

Καπνικαρεία - Αθήνα

II. Ο συμβολισμός των μερών του ναού

Το εσωτερικό τετράγωνο στο οποίο εγγράφεται ο Σταυρός συμβολίζει τη _____ και ο τρούλος συμβολίζει τον _____. Παρατηρούμε μέσα από τα δύο σχήματα, συμβολισμό των δύο φύσεων του Χριστού, της _____ και της _____.

β. Αγιογραφία

Εξέλιξη αγιογραφίας

- Κατακόμβες → Παρατηρούμε _____ με διάφορα _____ θέματα → (_____, _____)

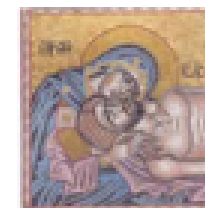

- 4ος αιώνας μ. Χ. → Ζωγραφίζονται ιερά πρόσωπα και γεγονότα από τη Βίβλο σε:

(I) _____

(II) _____

(III) _____

- Απόφαση Ζ' Οικουμενικής Συνόδου: Η ζωγραφική τέχνη δε δημιουργεί μορφές, αλλά _____ ήδη υπάρχουσες.

